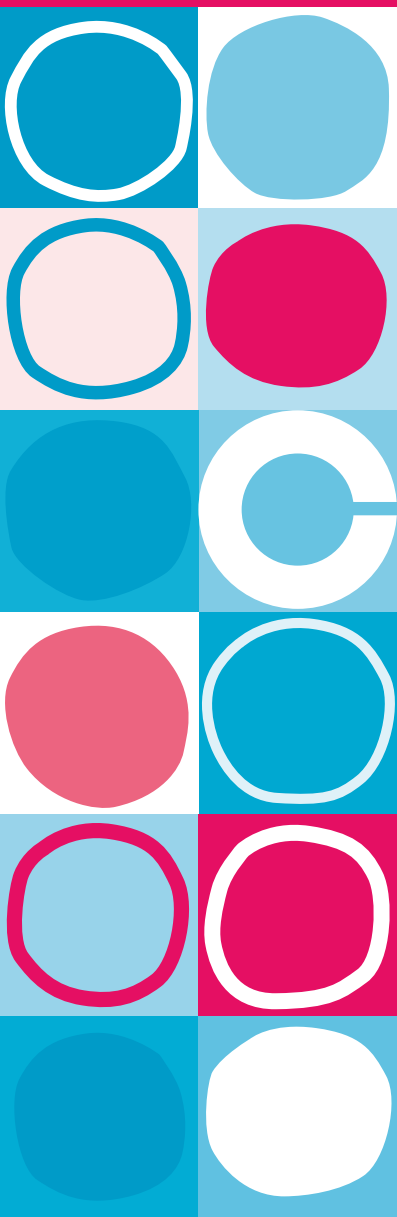

Učni načrt

GIMNAZIJA

SLOVENŠČINA

Učni načrt

GIMNAZIJA

SLOVENŠČINA

Dvojezična
slovensko-madžarska gimnazija

OBVEZNI PREDMET (56o UR)

UČNI NAČRT

SLOVENŠČINA

Gimnazija; Dvojezična slovensko-madžarska gimnazija
Obvezni predmet (560 ur)

Predmetna komisija:

Mojca Poznanovič Jezeršek, Zavod RS za šolstvo, predsednica
dr. **Martina Križaj Ortar**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, članica
dr. **Boža Krakar Vogel**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, članica
dr. **Tomo Virk**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, član
Mojca Čestnik, Osnovna šola Polzela, Polzela, članica
Milena Čuden, Osnovna šola Matije Čopa, Kranj, članica
mag. **Vida Gomivnik Thuma**, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, članica
mag. **Mojca Honzak**, Osnovna šola Riharda Jakopiča, Ljubljana, članica
Mira Hedžet Krkač, Zavod RS za šolstvo, članica
Marija Končina, Splošna in strokovna gimnazija Lava, Celje, članica
Suzana Krvavica, Gimnazija Novo mesto, članica
Jelka Morato Vatovec, Osnovna šola Dante Alighieri, Izola, članica
mag. **Marta Novak**, Zavod RS za šolstvo, članica
Darinka Rosc Leskovec, Zavod RS za šolstvo, članica
Vesna Vlahovič, Gimnazija Antonio Sema, Portorož, članica
mag. **Sonja Zajc**, Zavod RS za šolstvo, članica
Stanislava Židan, Gimnazija Rudolfa Maistra, Kamnik, članica
mag. **Marica Žveglič**, Zavod RS za šolstvo, članica

Pri posodabljanju učnega načrta je predmetna komisija izhajala iz učnih načrtov za slovenščino v gimnazijah iz leta 1998 in slovenščino v dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji prav tako iz leta 1998.

Avtorji:

Mojca Poznanovič Jezeršek, Zavod RS za šolstvo
Mira Hedžet Krkač, Zavod RS za šolstvo
dr. **Martina Križaj Ortar**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
dr. **Boža Krakar Vogel**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
dr. **Tomo Virk**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta
Marija Končina, Splošna in strokovna gimnazija Lava, Celje
Suzana Krvavica, Gimnazija Novo mesto
Stanislava Židan, Gimnazija Rudolfa Maistra, Kamnik
Darinka Ambrož, Gimnazija Jožeta Plečnika, Ljubljana

Prilagoditve:

mag. **Gabriela Zver**, Dvojezična srednja šola Lendava
Mojca Poznanovič Jezeršek, Zavod RS za šolstvo

Recenzenti:

dr. **Marja Bešter Turk**, Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta
dr. **Janko Kos**
dr. **Sonja Pečjak**, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta

Izdala: Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo
Za ministrstvo: dr. **Milan Zver**
Za zavod: mag. **Gregor Mohorčič**

Uredila: **Nataša Purkat**

Jezikovni pregled: **Nataša Purkat**

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

371.214.1:811.163.6

UČNI načrt. Slovenščina [Elektronski vir] : dvojezična slovensko-madžarska gimnazija : (560 ur) / avtorji Mojca Poznanovič Jezeršek ... [et al.]. - Ljubljana : Ministrstvo za šolstvo in šport : Zavod RS za šolstvo, 2008

Način dostopa (URL): http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/ss/programi/2008/Gimnazije/UN_SLOVENSCINA_dvojezicna_madz_gimn.pdf

ISBN 978-961-234-728-4 (Zavod RS za šolstvo)

1. Poznanovič, Mojca

240690944

Kazalo

1 OPREDELITEV PREDMETA	5
2 SPLOŠNI CILJI/KOMPETENCE	6
3 CILJI IN VSEBINE	8
3.1 Jezikovni pouk	8
3.1.1 Procesnorazvojni in vsebinski sklopi jezikovnega poka	8
3.2 Književni pouk	16
3.2.1 Procesnorazvojni cilji obravnave vsebinskih sklopov, navedenih v podpoglavju 3.2.2	16
3.2.2 Vsebinski sklopi	17
4 PRIČAKOVANI DOSEŽKI/REZULTATI	37
4.1 Jezikovni pouk	37
4.2 Književni pouk	40
5 MEDPREDMETNE POVEZAVE	42
6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA	43
6.1 Jezikovni pouk	43
6.1.1 Cilji	43
6.1.2 Vsebine	43
6.1.3 Uresničevanje v praksi	44
6.2 Književni pouk	45
6.2.1 Cilji	45
6.2.2 Vsebine	46
6.2.3 Uresničevanje v praksi	47
7 VREDNOTENJE DOSEŽKOV	49
8 PRILOGA: Predlogi prostoizbirnih književnih besedil za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo	51

1 OPREDELITEV PREDMETA

V dvojezični slovensko-madžarski gimnaziji sta slovenščina in madžarščina enakopravna predmeta. Slovenščino obiskujejo vsi dijaki; pouk poteka po učnem načrtu za splošne, strokovne in klasične gimnazije.

Slovenščina kot materni/prvi jezik za večino dijakov/dijakinj in kot drugi jezik/jezik okolja za manjšino je ključni splošnoizobraževalni predmet v gimnaziji, podlaga za samorazumevanje, vsakršno učenje s slovenskim jezikom izraženih vsebin, razumevanje, doživljanje in vrednotenje pojavov okrog nas. Dijaki/dijakinje se pri njem usposablajo za učinkovito govorno in pisno sporazumevanje v slovenskem jeziku, razvijajo zavest o pomenu materinščine sploh, slovenščini kot državnem in uradnem jeziku, njenem položaju v Evropski uniji in o njeni izrazni razvitosti na vseh področjih javnega in zasebnega življenja.

Dijaki/dijakinje se z ustvarjalno močjo slovenskega jezika srečujejo še zlasti ob umetnostnih besedilih. Namen tega srečevanja je branje, osebno doživljanje in odprto razumevanje obveznih in prostoizbirnih umetnostnih besedil iz slovenske in prevodne književnosti. Tako dijaki/dijakinje razvijajo doživljajske, domišljijско ustvarjalne, vrednotenjske in intelektualne zmožnosti, ki bogatijo posameznikovo osebnost in so sestavina estetske zmožnosti, ter poglobljajo splošno sporazumevalno zmožnost za sprejemanje in izražanje raznovrstnih besedil.

Spoznavanje temeljnih dejstev in nosilcev zgodovine slovenskega jezika in književnosti je eden izmed najpomembnejših pogojev za poglobljanje kulturne, domovinske in državlanske vzgoje. Umeščanje reprezentativnih del iz slovenske književne ustvarjalnosti v evropske kulturne okvire pa prispeva k medkulturni in širši družbeni zmožnosti. Kritična refleksija obravnavanih pojavov spodbuja kritično mišljenje in učenje učenja.

V gimnazijskem predmetniku je pouku slovenščine namenjenih 560 učnih ur, tj. 140 ur v šolskem letu; polovica ur je namenjena jezikovnemu pouku, polovica pa pouku književnosti. Predmet je nadgradnja učnega načrta iz osnovne šole, naravnani v uporabnost pridobljenih spoznanj pri nadaljevanju izobraževanja in delovanju posameznika v raznovrstnih izzivih sodobne življenjske prakse.

Dijakom/dijakinjam, ki opravljajo maturo iz madžarščine, je v 3. in 4. letniku omogočeno obiskovanje pouka slovenščine na dveh ravneh, tj. slovenščine kot obveznega maturitetnega predmeta s pripravo na maturo (štiri ure na teden) ali pouka slovenščine z zmanjšanim številom ur (tri ure na teden). Pri poučevanju slovenščine kot nematuritetnega predmeta v 3. in 4. letniku učitelj/učiteljica v izvedbenem letnem načrtu smiselno upošteva splošna znanja predmeta, seveda pa lahko glede na želje in zmožnosti dijakov/dijakinj vključuje tudi posebna znanja in izbirne vsebine. Priporočila za poučevanje slovenščine kot nematuritetnega predmeta v 3. in 4. letniku so v posameznih poglavjih učnega načrta zapisana s krepkim tiskom (opombe).

2 SPLOŠNI CILJI/ KOMPETENCE

Predmet slovenščina omogoča razvijanje osebne, narodne in državljske identitete ter ključnih zmožnosti vseživljenjskega učenja – predvsem sporazumevanje v slovenščini, družbeno, estetsko, kulturno in medkulturno zmožnost, učenje učenja, digitalno pismenost, samoiniciativnost, kritičnost, ustvarjalnost, podjetnost ipd.

1. Dijaki/dijakinje se zavedajo pomembne vloge slovenskega jezika v svojem osebnem, družbenem in poklicnem življenju.
 - Zavedajo se, da je slovenski jezik državni in uradni jezik v Republiki Sloveniji, poznajo pa tudi položaj italijanskega in madžarskega jezika ter drugih jezikov v Republiki Sloveniji ter položaj slovenskega jezika v zamejstvu in izseljenstvu. Z razumevanjem izrazne in ustvarjalne enakovrednosti slovenščine v družbi evropskih jezikov razvijajo pomembne sestavine družbene zmožnosti.
 - Zavedajo se, da je slovenski jezik temeljna prvina njihove državljske identitete, skupaj s književnostjo pa tudi najpomembnejši del slovenske kulturne dediščine; tako si oblikujejo svojo državljsko zavest.
 - Tisti, za katere je slovenščina materni/prvi jezik, se zavedajo, da je slovenščina zanje najbolj naravna socializacijska danost, saj se z njo vseskozi, najlaže in najuspešneje izražajo, ter da je slovenščina temeljna prvina njihove osebne in narodne identitete; tako si oblikujejo svojo narodno zavest.
2. Dijaki/dijakinje razvijajo zmožnost pogovarjanja, poslušanja (gledanja), branja, pisanja in govorjenja raznih besedil.
 - Pogovarjajo se vljudno in strpno; spoštujejo mnenje drugih, izražajo svoje mnenje in ga utemeljijo.
 - Besedila poslušajo in berejo razmišljujoče in kritično, razčlenjujejo in vrednotijo jih z raznih vidikov ter prepoznajo morebitno manipulativnost. Umeščanje prebranih/poslušanih besedil v časovni in kulturni kontekst spodbuja razvijanje in poglobljanje kulturne in medkulturne zmožnosti.
 - Tvorijo učinkovita, razumljiva, ustrezna in jezikovno pravilna ustna in pisna besedila. Razumevanje in vrednotenje procesov sprejemanja in tvorjenja besedil spodbuja učenje učenja.
 - Razvijanje sporazumevalne zmožnosti se povezuje z uporabo IKT; tako se razvija posameznikova digitalna zmožnost.
3. Dijaki/dijakinje razvijajo jezikovno, slogovno in metajezikovno zmožnost v slovenskem knjižnem jeziku.
 - Svoja in tuja besedila sistematično opazujejo in razčlenjujejo z raznih vidikov ter utrjujejo in nadgrajujejo svojo jezikovno, slogovno in metajezikovno zmožnost ter zmožnost nebesedne sporazumevanja.

- Spoznavajo sistemske zakonitosti slovenskega knjižnega jezika in se zavedajo njihovega pomena, zato jih zavestno vključujejo v svoja besedila.
 - Znajo presoditi, katera jezikovna zvrst je ustrezna v danih sporazumevalnih okoliščinah.
4. Dijaki/dijakinje razvijajo zmožnost literarnega branja kot posebno podvrsto sporazumevalne zmožnosti. Usposablajo se za branje in interpretacijo literarnih besedil: doživljajo, razumevajo, aktualizirajo in na podlagi svojih izkušenj, književnega znanja in splošne razgledanosti vrednotijo ter poimenujejo idejno-tematske in slogovno-kompozicijske plasti literarnih besedil iz domače in prevodne sodobne, novejše in starejše književnosti.
 5. Dijaki/dijakinje se občasno preizkušajo v pisnem in govornem (po)ustvarjanju literarnih besedil in tako poglobljajo zmožnost estetskega doživljanja.
 6. Dijaki/dijakinje ob interpretaciji literarnih besedil razvijajo zmožnost tvorjenja raznovrstnih neumetnostnih besedil; razumevanje in vrednotenje teh procesov spodbuja učenje učenja.
 7. Dijaki/dijakinje ob interpretaciji razvijajo estetsko in kulturno zmožnost: literarna besedila opredeljujejo po zvrstno-vrstni pripadnosti, prepoznava in vrednotijo posebnosti njihove literarnoumetniške sestave, jih umeščajo v prostor in čas, se seznanjajo z njihovimi avtorji ter s temeljnimi kulturnozgodovinskimi okoliščinami njihovega nastajanja in sprejetosti pri bralcih.
 8. Dijaki/dijakinje se ob razvrščanju besedil sistematično seznanjajo z razvojem slovenske književnosti in sočasnimi smermi, avtorji in deli iz evropske oziroma svetovne književnosti ter s tekstno-kontekstnimi primerjavami, presojami in medpredmetnimi povezavami razvijajo medkulturno zmožnost.

3 CILJI IN VSEBINE

Vsebine jezikovnega in književnega pouka so razdeljene na vsebinske sklope s procesnorazvojnimi cilji. V primerjavi z učnim načrtom iz leta 1998 se je povečal obseg izbirnih vsebin in dejavnosti. Pri razporeditvi vsebin in ciljev po sklopih je upoštevano priporočeno razmerje med splošnimi in posebnimi znanji v razmerju 70 : 30. Splošna znanja so namenjena vsem dijakom/dijakinjam in jih mora učitelj/učiteljica obvezno obravnavati, posebna znanja pa so dodatna ali poglobljena znanja, ki jih lahko učitelj/učiteljica obravnava po svoji presoji glede na zmožnosti in interese dijakov/dijakinj. Splošna znanja pri jezikovnem pouku so zapisana pokončno, posebna znanja poševno, izbirne vsebine pa krepko.

Pri pouku književnosti so splošna znanja procesnorazvojni cilji pouka književnosti, navedeni v razdelku 3.2.1, pri vsebinskih sklopih književnega pouka v razdelku 3.2.2 pa temeljni pojmi iz literarne vede v levem stolpcu, pripadajoča obvezna besedila za obravnavo v desnem stolpcu (razdelek I) in obvezna domača branja. Posebna znanja pa so izbirna literarna besedila v razdelku I s pripadajočimi temeljnimi pojmi iz literarne vede, izbirna obvezna domača branja in prostoizbirna besedila.

Pri načrtovanju pouka za dijake/dijakinje, ki so v 3. in 4. letniku dvojezične slovensko-madžarske gimnazije izbrali slovenščino kot nematuritetni predmet s po tremi urami pouka na teden, bo učitelj/učiteljica izhajal iz splošnih znanj tako pri jezikovnem kot književnem pouku. Pri vsebinskih sklopih književnega pouka so v desnem stolpcu (razdelek I) podčrtana književna besedila, ki se obravnavajo tudi pri pouku madžarščine kot maternega jezika.

3.1 Jezikovni pouk

3.1.1 Procesnorazvojni in vsebinski sklopi jezikovnega pouka

OBLIKOVANJE IN RAZVIJANJE ZAVESTI O JEZIKU, NARODU IN DRŽAVI

Dijaki/dijakinje si uzaveščajo

- vlogo prvega/maternega jezika in njegove prednosti pred tujimi jeziki ter oblikujejo poseben odnos do svojega prvega/maternega jezika,
- vlogo slovenščine v Republiki Sloveniji in za njene državljane ter oblikujejo poseben odnos do slovenščine kot državnega in uradnega jezika,
- vlogo slovenščine in drugih jezikov v organih Evropske unije,

- vlogo madžarščine oziroma italijanščine v delu Prekmurja oziroma Slovenske Istre,
- vlogo slovenščine v zamejstvu in izseljenstvu,
- večplastnost/raznoverstnost slovenščine in jezikov nasploh,
- vlogo sporazumevanja v vsakdanjem življenju.

Dijaki/dijakinje spoznavajo

- osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove pomembnejše jezike (v 1. letniku),
- razvoj slovenščine skozi čas in narodnostno-jezikovna prizadevanja tistih Slovencev, ki so pomembno prispevali k oblikovanju slovenskega knjižnega jezika ter njegovemu ohranjanju in razvijanju (v 4. letniku).

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI (URADNEGA) POGOVARJANJA

Dijaki/dijakinje poslušajo in gledajo naslednje vrste posnetih ali odigranih uradnih pogovorov:*

1.	2.	3.	4.
• raziskovalni p.,	• pogajalni p.,	• prepričevalni p.,	• okroglo mizo/sestaneček.

***Predlagana je obravnava po letnikih (mogoča je tudi strnjena obravnava).**

Pred poslušanjem/gledanjem

- opisujejo potek pogovarjanja,
- predstavljajo načela učinkovitega in vpljudnega pogovarjanja,
- opisujejo zgradbo govorjenih dvogovornih besedil,
- predstavljajo vrste pogovorov ter značilnosti tiste vrste pogovora, ki ga bodo poslušali in tudi tvorili, ter povedo, na kaj bodo pozorni med poslušanjem/gledanjem pogovora.

Po poslušanju in gledanju

- razčlenjujejo pogovor (npr. okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, stvarno),
- vrednotijo učinkovitost, ustreznost in razumljivost sogovorcev, njihovo jezikovno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste pogovora ter jih primerjajo z značilnostmi istovrstnih neuradnih pogovorov in uradnih pogovorov druge vrste,
- se pripravijo na sodelovanje v pogovoru dane vrste.

S sogovorcem odigrajo pogovor dane vrste – pri tem upoštevajo načela uspešnega pogovarjanja.

Po pogovarjanju

- poslušalci razčlenjujejo pogovor, ga vrednotijo in utemeljujejo svoje mnenje,
- nastopajoča vrednotita svoj in sogovorčev prispevek,
- vsi dijaki presojajo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost pogovarjanja ter izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI (URADNEGA) DOPISOVANJA

Dijaki/dijakinje berejo naslednje vrste uradnih dopisov:*

1.	2.	3.	4.
<ul style="list-style-type: none"> vabilo, zahvalo, opravičilo, 		<ul style="list-style-type: none"> prošnjo, prijavo, pritožbo. 	

***Predlagana je obravnava po letnikih (mogoča je tudi strnjena obravnava).**

Pred branjem

- opisujejo potek dopisovanja,
- predstavljajo načela učinkovitega in vpljudnega dopisovanja,
- opisujejo zgradbo zapisanih dvogovornih besedil,
- predstavljajo vrste dopisov in značilnosti tiste vrste dopisa, ki ga bodo brali in pisali,
- povedo, na kaj bodo pozorni med branjem dopisa.

Po branju

- razčlenjujejo dopis (npr. tvarno/oblikovno, okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, povedno),
- vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste dopisa ter jih primerjajo z značilnostmi istovrstnih neuradnih dopisov in uradnih dopisov druge vrste,
- se pripravijo na pisanje dopisa dane vrste (npr. izberejo ustrezno strategijo, izdelajo načrt).

Pišejo dopis – pri tem upoštevajo načela uspešnega dopisovanja.

Po pisanju

- vrednotijo svoj dopis in dopise sošolcev ter utemeljujejo svoje mnenje,
- poslušajo mnenja sošolcev o svojem dopisu ter izrekajo svoje (ne)strinjanje z njimi,
- odpravijo napake v svojem dopisu in prepíšejo dopis,
- poročajo o svoji strategiji pisanja dopisa in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- presojajo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svoji zmožnosti kritičnega branja in pisanja dopisov ter izdelajo načrt za izboljšanje teh svojih zmožnosti.

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI KRITIČNEGA SPREJEMANJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje sprejemajo (tj. **berejo in/ali poslušajo in gledajo**) naslednje vrste enogovornih neumetnostnih besedil:

1.	2.	3.	4.
<ul style="list-style-type: none"> • predstavitev osebe, • predstavitev postopka, • predstavitev kraja/ države, • besedilo ekonomske propagande, • <i>predstavitev naprave</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • publicistično poročilo, • življenjepis, • <i>referat</i>, • javno obvestilo/ vabilo/zahvalo/ opravičilo, • <i>reportažo</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • strokovni/ poljudnoznanstveni članek, • komentar, • esej, • <i>seminarsko nalogo</i>, 	<ul style="list-style-type: none"> • predavanje, • besedilo politične propagande, • zakon/statut/ upravno odločbo, • <i>zapisnik</i>.

Pred sprejemanjem sodelujejo v vodenem pogovoru o

- strategijah poslušanja oziroma branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- načelih učinkovitega poslušanja oziroma branja enogovornih neumetnostnih besedil,
- vrstah enogovornih neumetnostnih besedil,
- značilnostih tiste besedilne vrste, ki jo bodo sprejemali, ter
- tem, na kaj bodo pozorni med sprejemanjem besedila;

nato izberejo ustrezno strategijo branja oziroma poslušanja enogovornega besedila.

Po sprejemanju

- razčlenjujejo besedilo (npr. okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besedno, povedno, tvarno),
- vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost,
- prepoznavajo, posplošujejo in povzemajo značilnosti dane vrste besedila ter jih primerjajo z značilnostmi enogovornih neumetnostnih besedil druge vrste,
- poročajo o svoji strategiji sprejemanja besedila in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- vrednotijo svojo zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih besedil in izdelajo načrt za izboljšanje te svoje zmožnosti,
- se pripravijo na tvorjenje podobnega besedila (če je to načrtovano v sklopu Razvijanje zmožnosti tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil).

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI TVORJENJA ENOGOVORNIH NEUMETNOSTNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje tvorijo (tj. **govorno nastopajo in/ali pišejo**) enogovorna besedila, in sicer:

- tvorijo besedilo tiste vrste, ki so jo pred tem že sprejemali, tj.

1.	2.	3.	4.
<ul style="list-style-type: none"> • predstavitev osebe, • predstavitev postopka, • predstavitev kraja/ države, • <i>predstavitev naprave,</i> • <i>besedilo ekonomske propagande,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • življenjepis – lastni in/ali izbrane osebe, • referat, • <i>reportažo,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • komentar, • esej, • <i>seminarsko nalogo,</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • esej, • <i>zapisnik;</i>

- *pripovedujejo o svojih doživetjih,*
- *predstavljajo umišljene dogodke/svetove,*
- *poročajo o zanimivih/aktualnih dogodkih,*
- *predstavljajo svoje mnenje o aktualnih dogodkih,*
- *obnavljajo in ocenjujejo knjigo/film/prireditve,*
- *predstavljajo svoje poklicne ipd. načrte.*

Pred tvorenjem sodelujejo v vodenem pogovoru o

- strategijah tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- načelih uspešnega tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,
- vrstah enogovornih neumetnostnih besedil in
- značilnostih tiste vrste enogovornega neumetnostnega besedila, ki ga bodo tvorili, nato se pripravijo na pisanje oziroma govorni nastop (npr. izberejo ustrezno strategijo, izdelajo načrt, po raznih virih iščejo manjkajoče podatke, urejajo podatke, izdelajo ponazorila ipd.).

Po tvorenju

- vrednotijo razumljivost, zanimivost, resničnost, aktualnost, živost, učinkovitost, ustreznost in jezikovno pravilnost svojega zapisanega besedila/govornega nastopa in zapisanih besedil/govornih nastopov sošolcev ter utemeljujejo svoje mnenje,
- poslušajo mnenja sošolcev o svojem besedilu/govornem nastopu in izrekajo svoje (ne)strinjanje z njimi,
- odpravijo napake v svojem zapisanem besedilu in ga prepišejo,
- poročajo o svoji strategiji pisanja besedila/govornega nastopanja in jo primerjajo s strategijami sošolcev,
- presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost kritičnega sprejemanja in pisanja enogovornih besedil/govornega nastopanja ter izdelajo načrt za izboljšanje teh svojih zmožnosti.

RAZVIJANJE POIMENOVALNE, SKLADENJSKE, PRAVOREČNE, PRAVOPIISNE IN SLOGOVNE ZMOŽNOSTI TER ZMOŽNOSTI NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA

Dijaki/dijakinje razvijajo POIMENOVALNO ZMOŽNOST tako, da

- pred sprejemanjem besedil ali po njem predstavljajo pomen danih besed in frazemov iz besedila,
- med tvorjenjem besedil poimenujejo prvine stvarnosti in pri tem pazijo, da ne ponavljajo istih besed,
- prepoznajo poimenovalne napake v svojih in tujih besedilih ter jih odpravljajo,
- v 2. letniku sistematično
 - predstavljajo pomene večpomenskih besed in smiselno uporabljajo večpomenske besede,
 - ločujejo blizuzvočnice, predstavljajo njihov pomen in jih smiselno uporabljajo,
 - iščejo sopomenke, protipomenke, nadpomenke in podpomenke, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja,
 - nadomeščajo opisne besedne zveze s tvorjenkami in nasprotno,
 - nadomeščajo proste besedne zveze s frazemi in nasprotno,
 - nadomeščajo prevzete besede z domačimi in nasprotno.

Dijaki/dijakinje razvijajo SKLADENJSKO ZMOŽNOST tako, da

- po sprejemanju besedil predstavljajo pomen povedi/zvez povedi ter pretvarjajo skladenjsko zapletene povedi v preprostejše,
- med tvorjenjem besedil skladajo besede v povedi, povedi v zveze povedi in replike v zveze replik – pri tem upoštevajo pomenska in slovnična razmerja ter členitev po aktualnosti,
- prepoznajo skladenjske napake v svojih in tujih besedilih ter jih odpravljajo,
- v 3. letniku sistematično dopolnijo dejanje z njegovim vršilcem, prizadetim in tvorijo
 - enostavčne povedi,
 - predstavljajo isto dejanje na tvorni in trpni način,
 - poročajo o prvotnem govornem dogodku na razne načine,
 - dopolnijo dani dogodek z naslednjim/hkratnim dogodkom, njegovim nasprotjem/oviro in tvorijo priredno zložene povedi,
 - dopolnijo dano dejanje z opisom njegovega vršilca, prizadetega, kraja in tvorijo podredno zložene povedi,
 - združujejo pomensko povezane povedi v priredno ali podredno zložene povedi, podredno zložene povedi pa nato strnjujejo v enostavčne povedi z navadnimi stavčnimi členi,
 - odpravljajo ponavljanje besed v zvezah povedi, ponovljene besede pa zamenjajo s sopomenkami oziroma jih izpuščajo,
 - združujejo zveze povedi s ponovljenimi prvinami v povedi s prilastkovim odvisnikom, te pa nato strnjujejo v povedi s polstavki, desnimi in levimi prilastki,
 - opazujejo zaporedje besed in delov povedi ter odpravljajo napake.

Dijaki/dijakinje razvijajo PRAVOREČNO ZMOŽNOST tako, da

- poslušajo knjižno izreko in si jo skušajo uzavestiti,
- v 1. letniku sistematično spoznavajo, vadijo in utrjujejo knjižni izgovor posameznih besed in povedi,
- prepoznajo pravorečne napake v svojih in tujih besedilih ter jih odpravljajo,
- skušajo med govornim nastopanjem govoriti čim bolj knjižno.

Dijaki/dijakinje razvijajo PRAVOPISSNO ZMOŽNOST tako, da

- v 1., 2. in 3. letniku sistematično spoznavajo, nadgrajujejo in utrjujejo pravila o
 - zapisovanju glasov,
 - deljenju besed,
 - pisanju prevzetih besed,
 - pisanju skupaj, narazen ali z vezajem,
 - rabi velike začetnice in
 - rabi ločil,
- prepoznavajo pravopisne napake v svojih in tujih besedilih, jih odpravljajo in utemeljujejo svoje popravke,
- med pisanjem upoštevajo pravopisna pravila.

Dijaki/dijakinje razvijajo SLOGOVNO ZMOŽNOST tako, da

- opazujejo svoje in tuje sporazumevanje v slovenščini v raznih okoliščinah, prepoznavajo jezikovne zvrsti in jim določajo ustrezne okoliščine sporočanja, uporabljajo okoliščinam ustrezne jezikovne zvrsti in izražajo mnenje o ustreznosti jezikovnih zvrsti pri drugih govorcih,
- po sprejemanju besedila sklepajo o okoliščinah nastanka besedila in povedo, iz katerih prvin besedila so jih prepoznali,
- pred tvorjenjem besedila analizirajo okoliščine sporočanja, med tvorjenjem pa izbirajo njim ustrezne besede, besedne zveze, stavčne vzorce ipd.,
- v 1. in 2. letniku sistematično
 - predstavljajo pragmatično pogojene nesporazume med sporočevalcem in naslovnikom ter razloge zanje,
 - izrekajo isto govorno dejanje na razne načine ter vsakemu izreku določijo ustrezne okoliščine,
 - razčlenjujejo dane okoliščine sporočanja in uporabijo ustrezen izrek govornega dejanja,
 - prirejajo isto besedilo za razne naslovnike in pojasnjujejo svoje priredbe,
 - besedam iz dvojice določajo slogovno vrednost in povedo, v katerih okoliščinah bi lahko uporabili slogovno zaznamovano besedo,
 - v besedilih ali v skupini besed prepoznavajo slogovno zaznamovane besede/besedne zveze in jih zamenjajo s slogovno nezaznamovanimi,
- vrednotijo ustreznost svojih in tujih besedil, prepoznavajo slogovne napake, jih odpravljajo in utemeljujejo svoje popravke.

Dijaki/dijakinje razvijajo ZMOŽNOST NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA tako, da

- med pogovarjanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce govorjenja, opazujejo sogovorčeve nebesedne spremljevalce govorjenja, prepoznavajo njihovo vlogo in se nanje odzovejo, nato v pogovoru vrednotijo učinkovitost in ustreznost sogovorčevih in svojih nebesednih spremljevalcev govorjenja,
- med sprejemanjem besedil opazujejo njihove nebesedne dele in nebesedne spremljevalce pisanja/govorjenja, prepoznavajo njihovo vlogo ter vrednotijo njihovo učinkovitost in ustreznost,
- si pred govornim nastopanjem/pisanjem besedila pripravijo vidna nebesedna ponazorila, nato jih smiselno uporabljajo med govornim nastopanjem oziroma jih smiselno vključujejo v zapisano besedilo,
- med govornim nastopanjem zavestno uporabljajo nebesedne spremljevalce govorjenja, med pisanjem pa nebesedne spremljevalce pisanja; nato sodelujejo v pogovoru o njihovi ustreznosti in učinkovitosti.

Dijaki/dijakinje med razvijanjem vsake od navedenih zmožnosti presojajo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na to svojo zmožnost ter izdelajo načrt za njeno izboljšanje.

RAZVIJANJE METAJEZIKOVNE ZMOŽNOSTI

Dijaki/dijakinje sproti (tj. v vseh štirih letnikih) usvajajo

- ZNAČILNOSTI TISTIH BESEDILNIH VRST, KI JIH NATO SAMI TVORJJO (gl. seznam besedilnih vrst v sklopih Razvijanje zmožnosti (uradnega) pogovarjanja, Razvijanje zmožnosti (uradnega) dopisovanja in Razvijanje zmožnosti tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil); svoje znanje o značilnostih dane besedilne vrste nato uporabijo (in tudi preverijo) pri tvorjenju besedila dane vrste;
- MERILA ZA VREDNOTENJE BESEDIL in jih upoštevajo pri vrednotenju svojih in tujih besedil;
- MERILA ZA VREDNOTENJE ZMOŽNOSTI SPREJEMANJA IN TVORJENJA BESEDIL ter jih upoštevajo pri vrednotenju svoje in tuje zmožnosti sprejemanja in tvorjenja besedil.

Dijaki/dijakinje v 1. letniku sistematično usvajajo

- NAČELA USPEŠNEGA DVOGOVORNEGA IN ENOGOVRNEGA SPORAZUMEVANJA; v vseh letnikih jih upoštevajo pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojajo njihovo uresničevanje v tujih besedilih;
- STRATEGIJE SPREJEMANJA IN TVORJENJA BESEDIL; v vseh letnikih jih upoštevajo pri tvorjenju in sprejemanju besedil ter presojajo njihovo uresničevanje v tujih besedilih.

Dijaki/dijakinje v 2. letniku

- sistematično usvajajo temeljne POMENSKE, SLOGOVNE, IZVORNE, TVORBNE, OBLIKOVNE IN TVARNE ZNAČILNOSTI BESEDE,
- vrednotijo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na rabo in razumevanje besede ter na svoje poznavanje značilnosti besed,
- izdelajo načrt za odpravljanje težav pri rabi in razumevanju besed.

Dijaki/dijakinje v 3. letniku

- sistematično usvajajo STAVČNOČLENSKO SESTAVO STAVKA in STAVČNO SESTAVO Povedi,
- vrednotijo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na tvorjenje in razumevanje enostavnih in večstavčnih povedi ter na prepoznavanje stavčnočlenske sestave stavka in stavčne sestave povedi,
- izdelajo načrt za odpravo svojih težav pri tvorjenju in razumevanju enostavnih in večstavčnih povedi ter pri določanju stavčnočlenske sestave stavka in stavčne sestave povedi,
- sistematično usvajajo Povednozvezno sestavo ENOGOVRNIH BESEDIL in SEKVENČNO-REPLIČNO SESTAVO DVOGOVRNIH BESEDIL,
- vrednotijo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na tvorjenje in razumevanje zvez povedi (oziroma enogovornih besedil) in zvez replik (oziroma dvogovornih besedil),
- izdelajo načrt za odpravo svojih težav pri tvorjenju in razumevanju zvez povedi (oziroma enogovornih besedil) in zvez replik (oziroma dvogovornih besedil).

Dijaki/dijakinje v 4. letniku

- sistematično utrjujejo, nadgrajujejo, povzemajo in uporabljajo spoznanja o TEMELJNIH BESEDILNIH VRSTAH in O NJIHOVIH ZNAČILNOSTIH,
- vrednotijo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svoje poznavanje značilnosti raznih besedilnih vrst ter na tvorjenje in sprejemanje besedil,
- izdelajo načrt za odpravo svojih težav pri poznavanju značilnosti raznih besedilnih vrst ter pri tvorjenju in sprejemanju besedil raznih vrst.

3.2 Književni pouk

3.2.1 Procesnorazvojni cilji obravnave vsebinskih sklopov, navedenih v podpoglavju 3.2.2

RAZVIJANJE ZMOŽNOSTI BRANJA IN INTERPRETIRANJA KNJIŽEVNIH BESEDIL

Dijaki/dijakinje berejo književna besedila:

- na začetku šolanja berejo predvsem njihovemu bralnemu razvoju dostopna, tematsko in žanrsko zanimiva besedila iz sodobnosti in preteklosti;
- v nadaljevanju šolanja berejo obvezna besedila iz slovenske in prevodne književnosti iz poglobitnih obdobj, zvrsti in tem in izbirna besedila po dogovoru z učiteljem;
- na koncu šolanja berejo zvrstno-tematsko oblikovani sklop integralnih besedil za problemsko, raziskovalno in ustvarjalno branje ter za primerjanje besedil, za njihovo vrednotenje in uvrščanje v kontekst.

Po branju interpretirajo besedila, in sicer tako, da

- izražajo svoje doživljanje, razumevanje, aktualizacijo in vrednotenje književnih besedil,
- sodelujejo v pogovoru,
- tvorijo govorno oziroma zapisano enogovorno besedilo, na primer:
 - pripravijo govorne nastope o svojem branju besedil iz vsebinskih sklopov,
 - recitirajo ali uprizarjajo obvezna in izbirna besedila,
 - pišejo eseje,
 - pišejo ustvarjalna besedila.

RAZVIJANJE (SPLOŠNE) SPORAZUMEVALNE ZMOŽNOSTI

Dijaki/dijakinje ob branju književnih besedil, dialoškem odzivanju nanje in tvorjenju enogovornih besedil o njih oziroma književnosti razvijajo tudi svojo (splošno) sporazumevalno zmožnost, na primer:

- zmožnost izrekanja in utemeljevanja svojega mnenja,
- zmožnost sprejemanja drugotnih neumetnostnih besedil,
- zmožnost tvorjenja učinkovitih, ustreznih, razumljivih in jezikovno pravilnih drugotnih neumetnostnih besedil.

PRIDOBIVANJE KNJIŽEVNEGA ZNANJA

Dijaki/dijakinje

- pri branju in interpretaciji v besedilih prepoznajo, razčlenjujejo, definirajo in na novih primerih preizkušajo literarnointerpretativne prvine s področja literarne teorije in zgodovine ter se zavedajo njihovega pomena za razumevanje in razvrščanje literarnih del,
- književna besedila iz slovenske in prevodne književnosti časovno razvrščajo, spoznavajo in samostojno povzemajo značilnosti literarnozgodovinskih obdobj, smeri, poetik avtorjev in lastnosti prebranih del,
- primerjajo ključne razvojne značilnosti slovenske književnosti in kulture z razvojnimi značilnostmi drugih književnosti in kultur,
- pridobljeno znanje iz literarne zgodovine in teorije uporabljajo pri vrednotenju in aktualizaciji pomena posameznih in splošnih literarnih pojavov.

ŠIRJENJE SPOZANJ O KNJIŽEVNOSTI, KRITIČNA AKTUALIZACIJA, NJIHOVO UVRŠČANJE V ŠIRŠI KULTURNORAZVOJNI KONTEKST

Dijaki/dijakinje

- vrednotijo pomen književnih obdobj, smeri, poetik in del za kulturni razvoj in jih aktualizirajo s stališča osebne in družbene izkušnje,
- povezujejo književni pouk z drugimi predmeti (predvsem z družboslovno-humanističnimi),
- spremljajo medijske obravnave, predelave in aktualizacije književnih besedil,
- spremljajo aktualne književne in kulturne dogodke,
- uporabljajo IKT.

3.2.2 Vsebinski sklopi

UVOD V OBRAVNAVO KNJIŽEVNOSTI

Branje, pridobivanje temeljnih pojmov iz literarne teorije, aktualizacija in refleksija pomena besedne umetnosti

1. Bralec, branje, literarno branje, avtor.
2. Književnost kot besedna umetnost, prvine literarnosti; književnost in druge umetnosti; književnosti in kultura, pomen književnosti v sodobnem svetu.
3. Književne zvrsti (lirika, epika, dramatika; visoka/elitna, množična – žanri; mladinska, za odrasle, časovne zvrsti; nacionalna, prevodna); Poglavitni pojmi književne zgradbe in sloga.

Repcijsko zanimiva besedila raznih zvrsti in tem po izbiri učitelja in dijakov:

- a) Izbrana besedila iz mladinske književnosti
- b) Besedila iz nabora obveznih in prostoizbirnih besedil v tem učnem načrtu
- c) Žanrska besedila

ANTIČNA KNJIŽEVNOST

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - trojanski in tebanski mit, junaštvo, spor med posameznikom in oblastjo, usoda, ljubezen ...;
 - junaško-mitološki ep, antična dramatika, antična lirika;
 - homerska primera, heksameter, zgradba tragedije, tragično, vloga zbora, katarza.
2. Oznaka obdobja:
 - časovna umestitev, obdobja, predstavniki;
 - grška in rimska kultura in mitologija, antično gledališče, svet ljudi, bogov in polbogov, usoda.
3. Pomen antične književnosti za razvoj evropskih književnosti in kulture ter njen pomen danes.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Homer: Iliada/Vergil: Eneida
 - b) Sofoklej: Kralj Ojdip/Antigona
 - c) Aristofan: Aharnjani/Plavt: Dvojčka
 - č) Sapfo: Svatovska pesem/Katul: Blagoslov ljubezni/Horac: Carpe diem
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

BIBLIJA IN KNJIŽEVNOSTI STAREGA ORIENTA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - zaveza izraelskega ljudstva z Bogom, dogodki iz izraelske zgodovine, Jezusovo delovanje, trpljenje in božanskost, kesanje in odpuščanje, ljubezenski motivi ...;
 - prilika – parabola, legenda, psalm, ljubezenska lirika, zgodba;
 - paralelizem, primera, oblikovne značilnosti zgodbe.
2. Oznaka obdobja:
 - časovna in prostorska umestitev starojudovske in drugih orientalskih književnosti;
 - vloga verskih in moralno-filozofskih sistemov v razvoju orientalskih književnosti, krščanstvo, nastanek in zgradba Biblije.
3. Kulturni, moralni in literarni pomen Biblije, biblijski motivi in ideje v delih slovenskih in drugih evropskih književnikov.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Ehnaton: Himna sončnemu božanstvu/Ep o Gilgamešu
 - b) Sveto pismo: O izgubljenem sinu/Svatba v galilejski Kani
 - c) Sveto pismo: Psalm 130/129 (Iz globočine)/Visoka pesem
 - č) Sinuhejeva zgodba/Tisoč in ena noč: Zgodba o grbcu
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

KNJIŽEVNOST SREDNJEGA VEKA V EVROPI IN NA SLOVENSKEM

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - verski in posvetni motivi, krščanske predstave o posmrtnem življenju, greh in pokora, trubadurska/ viteška ljubezen ...;
 - versko alegorični ep, viteški roman, trubadurska in viteška lirika, pridiga/homilija;
 - zgradba Božanske komedije, jezikovne in slogovne značilnosti pridige, slogovne značilnosti trubadurske lirike.
2. Oznaka obdobja:
 - časovna in prostorska umestitev, predstavniki;
 - konec antičnih civilizacij, fevdalizem, razvoj krščanstva, cerkvena in posvetna umetnost, latinščina in novi evropski jeziki.
3. Kulturni, literarni in jezikovni pomen Brižinskih spomenikov, vpliv srednjeveške književnosti na evropsko književnost, aktualnost srednjeveških motivov in tem.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Dante: Božanska komedija
 - b) Rudel: Pesem o daljni ljubezni/Villon: Balada o obešencih/Roman o Tristanu in Izoldi/Burka o jezičnem dohtarju
 - c) Brižinski spomeniki
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

RENASANSA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - renesančne ideje in humanizem (občudovanje narave in harmonije stvarstva ter človekove telesne in duševne lepote, uživanje v čutnosti, poudarjanje svobodnega razuma in posameznika, občudovanje moči in oblasti);
 - sonet (petrarkizem), novela, roman – parodija na viteške romane), elizabetinsko gledališče; renesančna tragedija, komedija;
 - zgradba novele in zbirke; primerjava oseb: don Kihot, Sančo Pansa – idealizem, realizem v odnosu do sveta, tragikomičnost;
 - drama kot besedna in kot gledališka stvaritev.
2. Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere v Italiji v (14.) in v Evropi v 15. in 16. stoletju; humanizem, vzpon meščanstva, odkritja, ustvarjalnost na drugih umetniških področjih, renesansa v Dubrovniku;
 - značilnosti renesančne književnosti; spojitev srednjeveških in antičnih tradicij v novodobne;
 - glavni predstavniki in njihovo delo.
3. Pomen renesanse in humanizma ter njun vpliv na razvoj nacionalnih književnosti v Evropi in njun pomen danes.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Petrarca: O blažen bodi čas .../Michelangelo Buonarroti: O noč, o mračni čas
 - b) Boccaccio: Novela o sokolu/Andreuccio iz Perugia/ O bistroumni Filipi
 - c) Cervantes: Don Kihot
 - č) Shakespeare: Hamlet/Romeo in Julija
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

SLOVENSKA REFORMACIJA, PROTIREFORMACIJA IN BAROK

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - protestantske ideje, kratke zgodbe (eksempli) za ponazoritev versko-moralnih nauk;
 - zvrsti cerkvene književnosti, polliterarna besedila, pridiga, nabožna verzifikacija;
 - značilnosti Trubarjevega jezika in sloga; retorične prvine; alegorično moraliziranje, baročni slog.
2. Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere na Slovenskem v 16., 17. in 18. stoletju (turški vpadi, kmečki upori, širjenje reformacije, zmaga protireformacije); ustvarjalnost na drugih umetniških področjih;
 - značilnosti reformacije (protestantizma), protireformacije, baroka;
 - Dalmatin in drugi protestantski pisci; katoliški pisci.
3. Pomen protestantizma za razvoj slovenske književnosti in knjižnega jezika, kulturni in nacionalni pomen; pomen baročnih pridig na razvoj slovenskega pripovedništva.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Trubar: En register ... (Proti zidavi romarskih cerkva)
 - b) Trubar: Te cerkve božje zuper nje sovražnike tožba inu molitev/Krelj: Prošna za mir
 - c) Dalmatin: Predgovor k Bibliji/Bohorič: Predgovor v Arcticae horulae
 - č) Svetokriški: Na noviga lejta dan
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

EVROPSKI KLASICIZEM IN RAZSVETLJENSTVO

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - racionalizem, empirizem, zavračanje nazadnjaštva, razumnost, nasprotovanje zaostalosti, fanatizmu, predsodkom, nasilju;
 - liki v klasicistični komediji, medčloveški odnosi, ljudomrzništvo ...;
 - vrste komičnosti;
 - komedija nravi, roman.
2. Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere v Evropi v 17 in 18. stoletju, utemeljitev absolutizma, utrjevanje plemstva, osamosvajanje meščanstva, francoska revolucija;
 - časovna umestitev klasicizma in razsvetljenstva ter predromantike;
 - predstavniki klasicizma in razsvetljenstva ter njihovo delo.
3. Pomen klasicizma in razsvetljenstva ter njegov vpliv na slovensko književnost in razvoj nacionalnih književnosti v Evropi ter njen pomen danes.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) La Fayette: Kneginja Klevska/Racine: Fedra
 - b) Swift: Gulliverjeva potovanja/Voltaire: Kandid ali optimizem
 - c) Molière: Tartuffe/Ljudomrznik
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - minljivost življenja, hrepenenje, maščevanje, zločin in kazen, sovraštvo, ljubezen;
 - pesništvo: lirske pesmi, balade, romance; pripovedništvo (bajka, pravljica, pripovedka, legenda ...);
 - značilnosti ljudskega sloga (ljudska števila, okrasni pridevniki, komparacije, ponavljanja, pomanjševalnice, dialektizmi, prispodobe ...).
2. Opredelitev pojma:
 - ljudsko slovstvo in slovstvena tradicija; ponarodela pesem; različice;
 - od starodavnih mitov, poganstva, srednjega veka do danes;
 - zapisovalci ljudskega slovstva nekoč in danes.
3. Pomen in vpliv ljudskih motivov in likov na slovensko umetnost in književnost.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Trgaj mi rožice/Dekle na sred morja
 - b) Lepa Vida/Rošlin in Verjanko
 - c) Kurent/Sveti Lukež
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

RAZSVETLJENSTVO V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - razsvetljenske ideje: poučnost, optimizem, utilitarizem;
 - alpska poskočnica, sinekdoha;
 - komedija, vrste komike, satirične prvine;
 - predelava Beaumarchaisove komedije Figarova svatba.
2. Oznaka obdobja:
 - narodne, družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske razmere na Slovenskem v 18. in na začetku 19. stoletja (vladavina cesarice Marije Terezije in Jožefa II., družbene reforme; ilirske province, vrnitev avstrijske oblasti);
 - delovanje preroditeljev;
 - predstavniki in njihovo delo.
3. Pomen razsvetljenstva za slovensko nacionalno identiteto, začetki slovenskega gledališča, prva samostojna pesniška zbirka.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Vodnik: Zadovoljni Kranjc/Ilirija oživljena
 - b) Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

KNJIŽEVNOST EVROPSKE PREDROMANTIKE IN ROMANTIKE

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - razdvojenost subjekta med idealom in stvarnostjo, poudarjanje čustev, domišljije, zatekanje v preteklost, izjemni literarni junaki ipd.;
 - predromantično sentimentalno pripovedništvo, romantična lirsko-epska pesnitev, romantična lirika, zgodovinski roman, kratka pripoved s poudarjenimi čustvenimi in fantastičnimi sestavinami.
2. Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: propadanje idej francoske revolucije, Evropa po Napoleonu, občutje ujetosti posameznika v »nelepo resničnost«, vpliv predromantike;
 - časovna umestitev evropske in slovenske romantike, predstavniki.
3. Pomen romantične književnosti danes (aktualizacije, medijske predstavitve, aktualnost romantičnega čutenja).

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Rousseau: Julija ali Nova Heloiza/Goethe: Trpljenje mladega Wertherja
 - b) Byron: Romanje grofiča Harolda/Puškin: Jevgenij Onjegin
 - c) Goethe: Faust
 - č) Puškin: Pesnik/Lermontov: Jadro/Leopardi: Sam sebi/Heine: Lorelei
 - d) Lermontov: Junak našega časa/Poe: Maska Rdeče smrti
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo po izboru učiteljev in dijakov

ROMANTIKA NA SLOVENSKEM

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. F. Prešeren, osebnost in delo, literarnointerpretativne prvine:
 - zgodnje Prešernovo ustvarjalno obdobje – oblikovno tematske značilnosti, romanca;
 - zrelo obdobje Prešernovega pesniškega razvoja – ljubezenska, nacionalna, pesniška, bivanjska tematika, pesniške oblike – sonet, stanca, romantična pesnitev idr.;
 - pozno obdobje Prešernovega pesniškega ustvarjanja – oblikovno-tematske spremembe, balada.
2. Značilnosti obdobja: splošni in kulturnozgodovinski okvir, predstavniki kulturnega življenja, njihov pomen za literarni, jezikovni, kulturni in nacionalni razvoj.
3. Pomen Prešerna in sodobnikov skozi čas.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Prešeren: Hčere svet
 - b) Prešeren: Slovo od mladosti
 - c) Prešeren: Sonetje nesreče (1., 5., 6.)
 - č) Prešeren: Sonetni venec (1., 7., 8., 15.)
 - d) Prešeren: Krst pri Savici
 - e) Prešeren: Pevcu
 - f) Prešeren: Nezakonska mati
 - g) Prešeren: Zdravljica
 - h) Prešeren: Neiztrohnjeno srce
 - i) J. Cigler: Sreča v nesreči/J. Turnograjska: Nedorčnost in sila/A. M. Slomšek: Blaže in Nežica v nedeljski šoli
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

KNJIŽEVNOST EVROPSKEGA REALIZMA IN NATURALIZMA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - doživljanje stvarnosti kot sile, ki v temeljih določa človeško življenje, kritičen, resen odnos do nje;
 - nov tip literarnega junaka iz meščanskega, delavskega, kmečkega sveta;
 - motivi in teme iz vsakdanjega življenja, sočasne družbe in njenih problemov; v naturalizmu razširitev snovi, motivov in tem;
 - pomen pripovedništva, razmah romana in uveljavitev novih tipov romana (družbeni, socialni, vojni), cikli romanov, roman epopeja; nove poteze v novelistiki; nove dramske vrste v prozi (družbeno-kritična drama, tezna drama, psihološka drama);
 - literarne osebe, dogajalni prostor in čas, slog ter zgradba;
 - novosti v pripovedni tehniki: od vsevednega k personalnemu pripovedovalcu.
2. Oznaka obdobja:
 - razvoj meščanske, kapitalistične družbe, propadanje plemstva, francoska julijska revolucija 1830, revolucionarni val 1848; nove filozofske ideje; silovit razvoj naravoslovnih ved;
 - časovna umestitev evropskega realizma in naturalizma, predstavniki, različni tipi realizma, primerjava značilnosti francoskega in ruskega realizma.
3. Pomen obdobja, njegov vpliv na slovensko književnost ter na moderne književne tokove 20. stoletja.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Stendhal: Rdeče in črno/Balzac: Oče Goriot/Flaubert: Gospa Bovary
 - b) Gogolj: Mrtve duše/Tolstoj: Vojna in mir/Dostojevski: Zločin in kazen
 - c) Zola: Beznica/Germinal
 - č) Gogolj: Plašč/Maupassant: Nakit
 - d) Gogolj: Revizor/Ibsen: Strahovi/Strindberg: Gospodična Julija
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

MED ROMANTIKO IN REALIZMOM NA SLOVENSKEM

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - kmečko življenje, življenje podeželskih izobražencev in malomeščanov, vaški posebnosti, zgodovinska preteklost (pripovedništvo); narava, refleksija, ljubezen, domovina (poezija);
 - nastanek in razmah pripovedne proze (povest, roman, novela, značajevka/obraz); v poeziji ob lirskih (sonet, obraz, svobodne pesniške oblike) tudi epsko-lirske pesniške oblike (balada in romanca);
 - literarne osebe, dogajalni prostor in čas, slog in zgradba pripovednih besedil;
 - pripovedna tehnika in pripovedovalec;
 - oblika in slog pesniških besedil.
2. Oznaka obdobja:
 - vpliv zgodovinskih in političnih dogodkov (marčna revolucija 1848, Bachov absolutizem), program Zedinjene Slovenije, mladoslovinci in staroslovinci, tabori, čitalnice;
 - literarni programi (Levstik, Celestin) in prepletanje umetnostnih smeri, romantične in realistične prvine;
 - časovna umestitev obdobja in predstavniki.
3. Pomen obdobja za slovenski književni razvoj, predvsem pripovedništvo 20. stoletja.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Jenko: Obrazi (V., VII., X.)
 - b) Gregorčič: Človeka nikar/Ujetega ptiča tožba/Njega ni
 - c) Aškerc: Mejnik/Zimska romanca/Iškarjot
 - č) Jurčič: Deseti brat/Levstik: Pismo Jurčiču o desetem bratu
 - d) Kersnik: Jara gospoda/Agitator
 - e) Jenko: Tilka/Jurčič: Telečja pečenka
 - f) Tavčar: Cvetje v jeseni/Visoška kronika
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

KNJIŽEVNOST EVROPSKE MODERNE

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - subjektivno doživljanje sveta in poudarjanje estetskega doživetja, beg v domišljijo in preteklost, trenutni čutni vtisi, predstave in razpoloženja, razkroj sveta, dekadencična omama;
 - lirika, pripovedništvo, dramatika; pesem v prozi, črtice, pravljice, novele, dekadencična igra ...;
 - motivi, ideje in slog pesemskih besedil;
 - poetična dekadencična drama, svetopisemski motivi, slog;
 - impresionistični slog v dramatici.
2. Oznaka obdobja:
 - vzpon meščanstva in ustanovitev novih nacionalnih držav v 2. polovici 19. stoletja, razmah kolonialnega imperializma, silovit razvoj znanosti, industrije in tehnike, velike migracije, gospodarske krize in ostre socialne napetosti;
 - v umetnostni odpor zoper realizem in naturalizem s pojavom nove romantike, dekadence in simbolizma; esteticizem in larpurlartizem;
 - časovna umestitev obdobja, predstavniki.
3. Pomen obdobja za književnost in umetnost na Slovenskem.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Baudelaire: Pesem o albatrosu/Sorodnosti/Tujec/ Omamljajte se!
 - b) Verlaine: Jesenska pesem/Rimbaud: Pijani čoln/Mallarmé: Nam bo nedolžni, živi in prekrasni dan
 - c) Wilde: Saloma/Čehov: Češnjev vrt
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

KNJIŽEVNOST SLOVENSKE MODERNE

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - romantične ideje, motivi in teme, obogateni s prvinami dekadence in simbolizma; družbenokritične in satirične teme v pripovedništvu in dramatiki;
 - razcvet lirike (sonet, svobodne pesniške oblike, gazela, podoknica, kmečka pesem), pripovedništva (črtica, povest, novela, roman) in dramatike (komedija, farsa, tragedija, poetična drama, ljudska igra) ter polliterarnih oblik;
 - verzni prestop, zvočni učinki, personifikacija, prispodobе, simboli, ritem, verz;
 - zgradba pripovednih besedil;
 - dramska zgradba, satira.
2. Oznaka obdobja:
 - družbenopolitične razmere na Slovenskem ob koncu 19. stoletja (avstrijska raznorodovalna politika; gospodarski pritiski, množično izseljevanje); balkanske vojne, prva svetovna vojna, majniška deklaracija, ustanovitev kraljevine SHS;
 - smeri in tokovi slovenske moderne;
 - sodobniki slovenske moderne;
 - časovna umestitev obdobja, predstavniki.
3. Pomen slovenske moderne za evropeizacijo slovenske književnosti; aktualnost sporočila slovenske nove romantike za sodobnega človeka.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Kette: Na trgu/Na molu San Carlo/Pijanec
 - b) Murn: Ko dobrane se mrače/Pesem o ajdi/Sneg/Nebo, nebo/Vlahi
 - c) Župančič: Ti skrivnostni moj cvet/Manom Josipa Murna Aleksandrova (I, III)/Duma/Slap/Vihar (V zarje Vidove)
 - č) Cankar: Na klanecu/Hiša Marije Pomočnice/Martin Kačur
 - d) Cankar: Skodelica kave/Sova/Gospod stotnik/Kostanj posebne sorte
 - e) Cankar: Za narodov blagor/Kralj na Betajnovi/Pohujšanje v dolini šentflorjanski/Hlapci
 - f) Gradnik: Pisma (1., 5., 7.)
 - g) Izidor Cankar: S poti/Kraigher: Kontrolor Škrobar/Zofka Kveder: Misterij žene
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

SVETOVNA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - ljubezen in smrt, slutenje onostranskosti, zavest in nezavedno, notranje življenje in doživljanje, avtobiografskost, občutja usodnosti in grotesknosti bivanja;
 - lirika, epika, dramatika; španska romanca, moderna lirika, moderna novela, moderni roman, moderna drama, »ženstvena pisava«;
 - nadrealistični motivi, simbolika barv;
 - pripovedna tehnika modernega romana, nehotni spomin, tok zavesti, notranji monolog, doživljeni/polpremi govor;
 - groteska v pripovedništvu.
2. Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: prelom stoletja z občutji usodnosti in konca nekega obdobja, oktobrška revolucija, prva svetovna vojna, španska državljanska vojna, Einsteinovi teoriji relativnosti, Husserlova fenomenologija in Freudova psihoanaliza – zbujanje nezaupanja v gotovost in obvladljivost stvarnega materialnega sveta, raziskovanje nadčutnega sveta in notranjega sveta zavesti in nezavednega;
 - smeri (dadaizem, futurizem, simbolizem, nadrealizem, ekspresionizem, socialistični realizem, modernizem) in njihova časovna umestitev;
 - predstavniki in dela.
3. Pomen obdobja za razvoj slovenske in svetovne književnosti in umetnosti po 2. svetovni vojni.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Rilke: Panter/Apollinaire: Cona/García Lorca: Vitezova pesem/Eliot: Pusta dežela/Pasternak: Hamlet/Pound: Canto/Tagore: Pesem zahvale/Cvetajeva: Življenju*
 - b) Proust: Combray/Joyce: Ulikses/Woolf: Gospa Dalloway
 - c) Kafka: Preobrazba/Mann: Smrt v Benetkah
 - č) Bulgakov: Mojster in Margareta
 - d) Pirandello: Henrik IV./Brecht: Mati Korajža
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

* Predlagamo obravnavo 2–3 pesmi.

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - ekspresionistična usmerjenost v notranji svet, stiska, razklanost, katastrofična prihodnost evropske civilizacije; izražanje etičnih dožvljajev (novi človek);
 - ekspresionistična estetika (učinki grdega, prenapetega, neskladnega; pomen grotesknosti);
 - lirski poezija; usmeritev k najmodernejšim slogovnim vzorom (konstruktivizem);
 - socialni realizem kot novi tip angažiranega realizma; razmerje do socialističnega realizma; povezanost s slovenskim nacionalnim vprašanjem; regionalna obarvanost; razmah pripovedništva; snovna, motivna in tematska navezanost na kmečki svet;
 - obsežnost in raznovrstnost pesništva v času 2. svetovne vojne.
2. Oznaka obdobja:
 - čas družbenih sprememb kot posledica prve svetovne vojne, oktobrske revolucije, razpada Avstro-Ogrske in nastanka novih držav; izguba etničnega ozemlja, gospodarska kriza in izseljevanje; nazorsko ločevanje;
 - novi literarni tokovi: ekspresionizem in avantgardna gibanja ter družbenokritični socialni realizem; uporniško medvojno pesništvo;
 - časovna umestitev obdobja in predstavniki.
3. Pomen obdobja za slovenski književni in družbeno-kulturni razvoj; aktualizacije.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Kosovel: Balada/Slutnja
 - b) Kosovel: Ekstaza smrti/Nokturno
 - c) Kosovel: Pesem št. X/Kons 5
 - č) Pregelj: Matkova Tina
 - d) Grum: Dogodek v mestu Gogi
 - e) Prežih: Boj na požiralniku/Samorastniki
 - f) Kosmač: Sreča/Kranjec: Povest o dobrih ljudeh/Režonja na svojem
 - g) Bartol: Alamut/Al Araf
 - h) A. Vodnik: Pomladna pesem/Večerni oblaki/B. Vodušek: Oljčni vrt/Bleščeča tihota visokega dne
 - i) Bor: Srečanje/Kajuh: Bosa pojdiva
 - J) Balantič: Zasuta usta/Nečisti čas/Hribovšek: Jabolko na mizi/Osamelost
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

SVETOVNA KNJIŽEVNOST V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - odtujenost od sveta; svoboda kot breme; absurdnost bivanja; breztalnost; popredmetenost sveta; subjektivizem; relativizem; spoznavna, bivanjska, vrednostna in metafizična negotovost; čudežno, magično in realnost; želja po vrnitvi pristne izkušnje; kulturna drugost in drugačnost; kolonialno nasilje in odpor;
 - drama absurda, eksistencialistična drama, roman (eksistencializma, magičnega realizma, postmodernistični, postkolonialni), novi roman, novi novi roman, žanrski roman, kratka zgodba (postmodernistična, minimalistična), lirika;
 - eksistencialistične ideje in filozofija absurda v pripovedništvu in dramatik; dramska in pripovedna tehnika;
 - groteskne in satirične prvine v dramatik, magični realizem v pripovedništvu;
 - medbesedilnost, metafikcija.
2. Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: druga svetovna vojna, problem holokausta, Evropa in svet po drugi svetovni vojni, leto 1968, osamosvajanje kolonialnih držav okrog leta 1960, postindustrijska družba, informatizacija in virtualizacija, postkolonializem, globalizacija;
 - smeri (eksistencializem, gledališče absurda, novi roman, magični realizem, postmodernizem, minimalizem, postkolonialna književnost) in njihova časovna umestitev;
 - predstavniki in dela.
3. Pomen obdobja in aktualizacije.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Szymborska: Radost pisanja/Plath: Črni vran v deževnem vremenu/Paz: Pred začetkom/Neruda: Nastanejo ljudje/Senghor: Črna žena/Prevert: Barbara*
 - b) Hemingway: Komu zvonil/Faulkner: Svetloba v avgustu
 - c) Borges: Aleph/García Márquez: Sto let samote/Morrison: Ljubljena
 - č) Camus: Tujec/Fowles: Ženska francoskega poročnika/Süskind: Parfum/Calvino: Če neke zimske noči popotnik/Mahfouz: Pot med palačama
 - d) Sartre: Zaprta vrata/Ionesco: Plešasta pevka/Beckett: Čakajoč Godota/Williams: Tramvaj poželenje/Barnes: Prerekanja
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

* Predlagamo obravnavo 2–3 pesmi.

SLOVENSKO PESNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - motivi in teme ljubezni, vsakdanjega življenja, melanholiije, dvoma, resignacije, zvestoba humanističnim vrednotam, ironično in satirično razreševanje bivanjskih dilem;
 - tesnoba, groza, nemoč, tematika smrti, smisla in absurdnosti življenja, ironičnost, grotesknost, fantastične prvine, pomen pesništva;
 - motivi osebnega življenja in etičnega opredeljevanja;
 - brezosebni lirski subjekt, pesmi podobe, moderna lirski balada, svobodna skladnja, svobodni verz, konkretna poezija, pesem v prozi, pomen soneta.
2. Oznaka obdobja:
 - obnova porušene domovine, politične, socialne in kulturne razmere v socializmu, po letu 1990 nacionalna osamosvojitvev in sprememba družbeno-ekonomskega sistema; pomen književnih glasil (Beseda, Revija 57, Perspektive, Sodobnost, Nova revija, Literatura);
 - smeri in tokovi: intimizem, ekspresionizem in simbolizem, modernizem, eksistencializem, poezija absurda, literarnoumetniške avantgarde in ultramodernizem, postmodernizem, novi intimizem;
 - časovna umestitev obdobja in predstavniki.
3. Pomen obdobja za slovenski književni razvoj. Vpetost v sodobno književno in kulturno dogajanje; razmerje med tradicijo, modernizmom in postmodernizmom; nagrade; medijska in družbena angažiranost avtorjev idr.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Kocbek: Deček na drevesu/Kdo sem/Udovič: Fantazija v mestu na vodi
 - b) Menart: Croquis/Celuloidni pajac
 - c) Krakar: Med iskalci biserov I, IV, VII/Pavček: Še enkrat glagoli/Zlobec: Pobeglo otroštvo
 - č) Kovič: Južni otok/Psalm
 - d) Dane Zajc: Veliki črni bik/Črni deček
 - e) Strniša: Večerna pravljica/Vrba/Makarovič: Poroka/Odštevanka/Krivos: Zamejska žalostna
 - f) Šalamun: Stvari/Mrk/Gobice
 - g) Jesih: Grizljaj sem svinčnik/Nekega dne ob uri, ko mrači se/B. A. Novak: Zima
 - h) U. Zupan: Psalm – magnolije v aprilskem snegu/Zapuščanje hiše, v kateri sva se ljubila/Maja Vidmar: Ne bojim se/A. Šteger: Povabilo na čaj/M. Haderlap: Dekla
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

SLOVENSKO PRIPOVEDNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Temeljni pojmi iz literarne vede

1. Literarnointerpretativne prvine:
 - druga svetovna vojna, socialna in moralna kritika, življenjska resignacija in pesimizem, bivanjska in etična problematika, avtobiografskost, notranje doživljanje, folklorno izročilo, zgodovina in usoda, erotika, virtualnost resničnosti, iskanje minimalne pristnosti;
 - novela, (tradicionalna, postmodernistična, minimalistična) kratka zgodba, roman (družbeni, vojni, zgodovinski, eksistencialistični, modernistični, postmodernistični, potopisni, erotični, avtobiografski, antiutopični, kriminalni, znanstvenofantastični, novi roman);
 - modernistični pripovedni postopki, verizem, pripovedovalec, slog.
2. Oznaka obdobja:
 - družbeno-, kulturno- in duhovnozgodovinske okoliščine: v povojnem obdobju uradno spodbujanje socialističnega realizma in preganjanje »zahodnih, meščanskih« vplivov, nato postopno prodiranje modernih literarnih smeri; občutja bivanjske negotovosti, spoznavne relativnosti, ideološke konstruiranosti zgodovine; od osemdesetih let naprej (nacionalna osamosvojitve in sprememba družbeno-ekonomskega sistema) pod vplivom postmoderne občutja virtualnosti sveta ter vdora postmoderne družbe in kulture izrazit porast kratke zgodbe in popularnih žanrov;
 - smeri (socialni in socialistični realizem, psihološki realizem, eksistencializem, novi roman, modernizem, ludizem, slovenski magični realizem, postmodernizem, minimalizem, »ženstvena pisava«) in njihova časovna umestitev;
 - predstavniki in dela.
3. Pomen obdobja za slovenski književni razvoj. Vpetost sodobnega pripovedništva in avtorjev v književno in kulturno dogajanje. Razmerje med sodobnim in tradicionalnim pripovedništvom in postmodernizmom; nagrade; angažiranost avtorjev idr.

Obvezna in prostoizbirna besedila

- I. Obvezna besedila:
 - a) Kocbek: Črna orhideja/Blažena krivda/Zupan: Menuet za kitaro/Zidar: Sveti Pavel
 - b) Kovačič: Resničnost/Prišleki
 - c) Lipuš: Zmote dijaka Tjaža/Hiang: Čudežni Feliks/Rebula: Senčni ples/Šeligo: Triptih Agathe Schwarzkobler
 - č) Jančar: Severni sij/Posmehljivo poželenje/Katarina, pav in jezuit/Smrt pri Mariji Snežni/Bojetu: Filio ni doma/Lainšček: Namesto koga roža cveti/Ki jo je megla prinesla/Blatnik: Plamenice in solze/Zakon želje
- II. Prostoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

SLOVENSKA DRAMATIKA V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Temeljni pojmi iz literarne vede	Obvezna in prostoizbirna besedila
<ol style="list-style-type: none">Literarnointerpretativne prvine:<ul style="list-style-type: none">tradicionalni motiv v sodobni dramatik, poetična drama, eksistencialistične prvine; modernistična komedija; moderna groteskna drama; sodobna socialnokritična drama;jezikovna razgibanost; pogovorne prvine; pokrajinska obarvanost.Oznaka smeri: tematska, dramaturška iskanja in smeri v povojni dramatik.Gledališke ustanove, radijske in televizijske igre in spremljevalno dogajanje (natečaji, nagrade, medijske predstavitve, režiserski projekti).	<ol style="list-style-type: none">Obvezna besedila:<ol style="list-style-type: none">Smole: Antigon/Kozak: AferaZajc: Voranc/Strniša: Samorog/ŽabeJančar: Veliki briljantni valček/Zupančič: Vladimir/RazredJesih: Grenki sadeži pravice/Jovanovič: NorciProstoizbirna besedila za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo (Priloga)

Obvezno domače branje

- Obvezna besedila:
 - Sofoklej: Kralj Ojdip/Antigona
 - Zgodbe Svetega pisma (izbor)
 - Cervantes: Don Kihot/Boccaccio: Dekameron (izbor)/Shakespeare: Romeo in Julija/Hamlet
 - Linhart: Ta veseli dan ali Matiček se ženi/Kreft: Kranjski komedijanti
 - Prešeren: Krst pri Savici
 - Tolstoj: Vojna in mir/Dostojevski: Zločin in kazen/Stendhal: Rdeče in črno/Flaubert: Gospa Bovaryjeva
 - Jurčič: Deseti brat/Kersnik: Jara gospoda/Tavčar: Visoška kronika/Kratka proza slovenskega realizma (izbor)
 - Gogolj: Revizor/Ibsen: Strahovi/Wilde: Saloma/Čehov: Češnjev vrt
 - Cankar: Hlapci/Za narodov blagor/Kralj na Betajnovi/Pohujšanje v dolini šentflorjanski
 - Svetovna novela 19. in 20. stoletja (izbor, Klasje)
 - Grum: Dogodek v mestu Gogi/Od Ivana Preglja do Cirila Kosmača (izbor novel, Klasje)
 - Bulgakov: Mojster in Margareta/Kafka: Proces/Camus: Tujec
- Eno ali dve prostoizbirni besedili v vsakem letniku
- Sklop besedil kot podlaga za pisanje eseja v zadnjem letniku

Op.: Pri domačem branju priporočamo obravnavo treh del s predlaganega seznama v tretjem letniku in dveh del v četrtem letniku po izbiri učitelja in dijakov (namesto tematskega sklopa za pisanje eseja).

4 PRIČAKOVANI DOSEŽKI/ REZULTATI

Pričakovani dosežki izhajajo iz zapisanih ciljev, vsebin in kompetenc. Za to, da dijak/dijakinja doseže pričakovano, poskrbi učitelj/učiteljica z načrtovanjem in izvedbo pouka, dijak/dijakinja pa s svojim delom in odgovornostjo v skladu s svojimi sposobnostmi. Pričakovani dosežki so zapisani splošno, kar pomeni, da jih bodo dijaki/dijakinje dosegali v različnem obsegu in na različnih taksonomskih stopnjah.

4.1 Jezikovni pouk

1. Dijak/dijakinja ima razvito zavest o jeziku, narodu in državi.

Dokaže jo tako, da:

- poimenuje svoj prvi/materni jezik ter predstavi njegove prednosti pred drugimi jeziki in njegov položaj v Republiki Sloveniji,
- predstavi vlogo slovenskega jezika v svojem življenju (tj. prvi/materni jezik, drugi jezik/jezik okolja, tuji jezik), v Republiki Sloveniji, v delu Slovenske Istre in Prekmurja, v organih Evropske unije, v zamejstvu in izseljenstvu,
- predstavi vlogo drugih jezikov v Republiki Sloveniji ter vlogo madžarščine v delu Prekmurja oziroma italijanščine v delu Slovenske Istre,
- našteje jezikovne zvrsti, predstavi zanje ustrezne okoliščine in nekaj njihovih značilnosti,
- našteje osnovne jezikovne družine v Evropi in njihove značilne predstavnike,
- predstavi ključne značilnosti temeljnih mejnikov v razvoju slovenskega (knjižnega) jezika.

2. Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost (uradnega) pogovarjanja.

Dokaže jo tako, da:

- v vlogi pobudnega in odzivnega sogovorca tvori učinkovite, ustrezne, smiselne, razumljive in pravilne replike,
- razčlenjuje tuje pogovore (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besednoskladenjsko in tvarno) ter jih vrednoti; svoje mnenje utemelji s strokovnimi argumenti.

3. Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost (uradnega) dopisovanja.

Dokaže jo tako, da:

- v vlogi pobudnega in odzivnega dopisovalca piše učinkovite, ustrezne, razumljive in pravilne dopise raznih vrst,
- razčlenjuje tuje dopise (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besednoskladenjsko in tvarno) ter jih vrednoti; svoje mnenje utemelji s strokovnimi argumenti.

4. Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil.

Dokaže jo tako, da:

- bere ali posluša (in gleda) besedila,
- razčlenjuje sprejeto besedilo, tj. določi
 - okoliščine njegovega nastanka (npr. sporočevalca, naslovnika, kraj in čas sporočanja, družbeno vlogo sporočevalca, njegovo družbeno razmerje do naslovnika, njegovo čustveno stanje in čustveno razmerje do naslovnika) in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
 - namen tvorca besedila in predstavi tiste jezikovne prvine, na podlagi katerih se je tako odločil,
 - temo besedila ter podteme/ključne besede in bistvene podatke – te strukturira v obliki miselnega vzorca, dispozicijskih točk, preglednice ipd.; nato obnovi besedilo,
 - prevladujoče pomensko razmerje v besedilu in prevladujoči način razvijanja teme,
 - vlogo in pomen danih besed, povedi, delov povedi idr. iz besedila, nebesednih delov besedila ter nebesednih spremljevalcev pisanja/govorjenja,
- vrednoti sprejeto besedilo, svoje mnenje pa utemelji s strokovnimi argumenti,
- poroča o svoji strategiji sprejemanja besedila, primerja jo s t. i. fazami sprejemanja ter predstavi svoje napake/pomanjkljivosti in razloge zanje.

5. Dijak/dijakinja ima razvito zmožnost tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil (tistih vrst, ki so predpisane v UN).

Dokaže jo tako, da:

- piše besedila ali govorno nastopa – tvori učinkovita, ustrezna, razumljiva in pravilna besedila,
- vrednoti svoje besedilo, svoje mnenje pa utemelji s strokovnimi argumenti,
- poroča o svoji strategiji tvorjenja besedila, primerja jo s t. i. fazami sporočanja ter predstavi svoje napake/pomanjkljivosti in razloge zanje.

6. Dijak/dijakinja ima razvito poimenovalno, skladijsko, pravorečno, pravopisno in slogovno zmožnost ter zmožnost nebesednega sporazumevanja.

POIMENOVALNO ZMOŽNOST dokaže tako, da:

- tvori poimenovalno pravilna besedila (tj. poimenuje prvine stvarnosti idr. s pravilnimi besedami, izogiba se ponavljanju besed ipd.),
- razloži besede in besedne zveze iz prebranega/poslušanega besedila in jih uporabi v novih povedih,
- predstavi pomene dane večpomenske besede in jih ponazori v povedih,
- dani besedi najde sopomenko, protipomenko, nadpomenko, podpomenko, besede iz iste besedne družine in iz istega tematskega polja,
- zamenja prevzeto besedo z domačo ustreznico oziroma domačo besedo s prevzeto ter vrednoti vlogo domače in prevzete besede,
- pretvori skladijsko podstavo v tvorjenko oziroma tvorjenko v (približno) skladijsko podstavo,
- razloži frazem, predstavi njegove ustrezne okoliščine in ga uporabi v povedi.

SKLADENJSKO ZMOŽNOST dokaže tako, da:

- tvori skladenjsko pravilna enogovorna in dvogovorna besedila (tj. besedila iz pomensko, oblikovno in aktualnostno pravilnih povedi/zvez poved oziroma replik/zvez replik),
- razloži povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih pretvori v skladenjsko preprostejše ali zapletenejše povedi,
- razloži zveze povedi iz prebranega/poslušanega besedila ter jih združi v skladenjsko pravilne zložene povedi,
- strne večstavčno poved v enostavčno oziroma razširi enostavčno poved v večstavčno,
- izrazi dano dejanje na tvorni in trpni način, pretvori trpni stavek v tvornega oziroma tvornega v trpnega,
- poroča o prvotnem govornem dogodku na razne načine (tj. s ponavljanjem prvotnega besedila, z njegovim obnavljanjem ali s povzemanjem njegove teme) in pretvori premi govor v odvisnega.

PRAVOREČNO ZMOŽNOST dokaže tako, da:

- med govornim nastopom govori knjižno,
- izgovori dano besedo/poved neknjižno in knjižno, primerja oba izgovora in opiše knjižni izgovor,
- našteje knjižne glasnike in jih primerja z neknjižnimi (iz svojega narečja/neknjižnega pogovornega jezika).

PRAVOPISNO ZMOŽNOST dokaže tako, da:

- tvori pravopisno pravilna enogovorna in dvogovorna besedila,
- zapiše dano besedo/poved, opiše njen zapis in ga utemelji z navajanjem pravila,
- navede določeno pravopisno pravilo in ga ponazori s svojim zgledom.

SLOGOVNO ZMOŽNOST dokaže tako, da:

- v svojih besedilih uporablja ustrezno jezikovno zvrst,
- tvori okoliščinam ustrezna enogovorna in dvogovorna besedila,
- vrednoti ustreznost besedil/povedi/besednih zvez/besed v danih okoliščinah in strokovno utemelji svoje mnenje,
- danim besedam/besednim zvezam/povedim določi slogovno vrednost in predstavi zanje ustrezne okoliščine.

ZMOŽNOST NEBESEDNEGA SPORAZUMEVANJA dokaže tako, da:

- med pogovarjanjem, govornim nastopanjem, dopisovanjem in pisanjem enogovornih besedil učinkovito, smiselno in ustrezno uporablja nebesedne spremljevalce govorjenja/pisanja,
- pri sogovorcih in govorcih ter v dopisih in zapisanih enogovornih besedilih opazuje tudi nebesedne spremljevalce govorjenja/pisanja, prepozna njihovo vlogo in pomen ter se nanje ustrezno odzove,
- pretvori besedilo/dele besedila v učinkovito, smiselno in nazorno nebesedno sporočilo,
- pretvori nebesedno sporočilo oziroma nebesedne dele besedila v učinkovito, ustrezno, razumljivo in pravilno besedilo.

7. Dijak/dijakinja ima razvito metajezikovno zmožnost.

Dokaže jo tako, da:

- tvori besedilnovrstno pravilna besedila (tj. besedila z značilno zgradbo dane besedilne vrste in z značilnimi jezikovnimi prvinami),
- svoja in tuja besedila vrednoti besedilnovrstno, poimenovalno, skladijsko, pravorečno in pravopisno ter utemelji svoje mnenje s strokovnimi argumenti,
- v svojih in tujih besedilih odkrije in odpravi besedilnovrstne, poimenovalne, skladijske (tj. pomenske, oblikovne in aktualnostne), pravorečne, pravopisne in slogovne napake; svoje popravke strokovno utemelji,
- predstavi načela uspešnega enogovornega in dvogovornega sporazumevanja ter jih ponazori s svojimi zgledi,
- predstavi strategije sporočanja/sprejemanja besedil in jih ponazori s svojimi zgledi,
- s strokovnim izrazom poimenuje vrsto danega besedila, utemelji svojo rešitev in predstavi značilnosti dane besedilne vrste (tudi v primerjavi z drugimi),
- v besedilu najde s strokovnim izrazom poimenovano jezikovno prvino in utemelji svojo rešitev,
- dani strokovni izraz ponazori s svojim zgledom in nato pojasni svojo rešitev,
- dano jezikovno prvino poimenuje s strokovnim izrazom in predstavi njene pomenske, oblikovne, slogovne idr. značilnosti,
- v enostavni povedi podčrta stavčne člene ter predstavi njihovo vlogo, vprašalnico, obliko in sestavo,
- določi število stavkov v večstavni povedi, prepozna izhodiščni stavek in dopolnjevalne stavke, predstavi vlogo dopolnjevalnih stavkov ter poimenuje vrsto razmerja med stavki, v podredno zloženih povedi pa tudi vrsto odvisnikov; nato s simboli predstavi stavčno sestavo povedi,
- v povedi odpravi napake v rabi vejice in svoje popravke utemelji s stavčno sestavo povedi,
- v povedi/zvezi povedi/besedilu odkrije poimenovalne, skladijske, pravorečne in pravopisne napake, jih odpravi in strokovno utemelji svoje popravke.

4.2 Književni pouk

1. **Dijak/dijakinja ima razvito bralno zmožnost na stopnji kultiviranega bralca** (doživlja, razumeva, razvršča, primerja vsebino in obliko raznovrstnih literarnih besedil, jih aktualizira in vrednoti z osebno izkušnjo, literarnim znanjem in splošno razgledanostjo).

Dokaže jo:

- z glasnim/tihim samostojnim branjem literarnih besedil,
- z razlago vsebine in oblike prebranega besedila,
- z uvrstitvijo prebranega besedila v kontekst,
- s kritičnim opredeljevanjem do prebranega,
- z aktualizacijo tem in idej v prebranem besedilu;
- z uporabo ustreznega načina razvijanja teme in besedilne vrste:
 - a) s pogovorom ob interpretaciji besedil (postavljanje vprašanj in odgovorov, odzivanje na sogovornika);

b) s tvorjenjem samostojnih enogovornih besedil:

- govorni nastopi,
- recitacije, uprizoritve,
- naloge esejskega tipa,
- poskusi ustvarjalnega pisanja in drugih oblik umetniškega ustvarjanja na izhodiščih literarnega branja.

2. Dijak/dijakinja ima razvito (splošno) sporazumevalno zmožnost, kar dokaže tako, da:

- dejavno sprejema drugotna neumetnostna besedila,
- izreka in utemeljuje svoje mnenje,
- tvori učinkovita, ustrezna, razumljiva in jezikovno pravilna drugotna neumetnostna besedila.

3. Dijak/dijakinja pridobi uporabno književno znanje kot sestavino bralne zmožnosti.

To dokaže tako, da ob sprejemanju in interpretaciji književnih besedil

- prepozna in navaja ključne značilnosti literarnozgodovinskih obdobj in smeri ter avtorjev in del,
- prepozna, poimenuje in opredeli temeljne literarnoteoretične pojme in razume njihovo vlogo v književnih besedilih,
- uporablja temeljne literarnoteoretične izraze pri interpretiranju književnih besedil.

4. Dijak/dijakinja pozna sistem literarnih pojmov, besedil in literarno- ter kulturnozgodovinskih okoliščin, kar dokaže:

- s časovnim in zvrstnim razvrščanjem književnih besedil, njihovo primerjavo, vrednotenjem in aktualizacijo,
- s samostojnim razlaganjem odnosov med pojavi znotraj vsebinskih sklopov.

5. Dijak/dijakinja razvije zmožnost širjenja svojih spoznanj o književnosti in njihovega uvrščanja v širši kulturni kontekst, kar izkaže:

- z aktualizacijo spoznanj o književnosti in z vrednotenjem njihovega pomena za njegovo osebno in družbeno izkušnjo,
- s povezovanjem književnega pouka z drugimi predmeti (predvsem družboslovno-humanističnimi),
- s spremljanjem medijskih obravnav, predelav in aktualizacij književnih besedil,
- s spremljanjem aktualnih književnih in kulturnih dogodkov.

6. Dijak/dijakinja ima razvito digitalno zmožnost, kar dokaže

- s smiselno in vsestransko uporabo IKT pri iskanju literarnih informacij, pri aktualizaciji literarnih vsebin in nadgrajevanju ter poglobljanju pridobljenega književnega znanja.

Op.: Pri dijakih/dijakinjah, ki v 3. in 4. letniku obiskujejo slovenščino kot nematuritetni predmet (tri ure na teden), učitelj/učiteljica skladno z obravnavnimi cilji in vsebinami prilagodi pričakovane dosežke pouka slovenščine.

5 MEDPREDMETNE POVEZAVE

Predmet slovenščina se smiselno povezuje s poukom madžarščine in tujih jezikov, z zgodovino, umetnostno zgodovino, filozofijo, sociologijo idr. in posredno z vsemi predmetnimi področji, saj je razvijanje sporazumevalne zmožnosti pomembno za uresničevanje ciljev tako pri naravoslovnih kot pri družboslovno-humanističnih predmetih. Pri jezikovnem pouku so medpredmetne teme še dodatno vključene v vsebine (besedilne vrste), ob katerih se razvija dijakova sporazumevalna zmožnost.

Splošni cilji predmeta slovenščina v gimnazijskem izobraževanju vključujejo kroskurikularne vsebine, kot so državljanska kultura, IKT (razvijanje digitalnih zmožnosti), knjižnično informacijsko znanje, okoljska vzgoja, vzgoja za zdravje, vzgoja potrošnika, poklicna orientacija, prometna vzgoja itd. ter vsebine kulturne vzgoje.

Na ravni vključevanja kroskurikularnih vsebin je v tem učnem načrtu posebna pozornost namenjena razvijanju digitalne pismenosti dijakov/dijakinj, kar je tudi ena izmed ključnih kompetenc vseživljenjskega učenja. Dijaki/dijakinje uporabljajo digitalne tehnologije pri razvijanju sporazumevalne zmožnosti, in sicer:

- pri sprejemanju, razčlenjevanju in tvorjenju neumetnostnih in umetnostnih besedil,
- v podporo kritičnemu mišljenju, ustvarjalnosti in inovativnosti,
- za iskanje, zbiranje, izmenjavo in obdelavo podatkov ter njihovo sistematično rabo pri tvorjenju informacij. Za izdelavo, predstavitev in razumevanje kompleksnih informacij uporabljajo tudi primerno strojno in programsko opremo; samostojno uporabljajo primerne didaktične računalniške programe in svetovni splet kot vir podatkov in komunikacijsko orodje.

Medpredmetne povezave se lahko izvedejo v različne namene in na različne načine, npr. kot motivacija, nadgradnja znanja, oblikovanje avtentičnih nalog, projektni dan ipd. Uresničevanje medpredmetnih povezav (tudi na ravni kroskurikularnih vsebin) pa je odvisno od povezovanja učiteljev vseh predmetnih področij in načrtovanja povezav na treh ravneh – na ravni šole, strokovnih aktivov in posameznih učiteljev/učiteljic.

Cilj povezovanja predmetov je torej globalni pristop, ki spodbuja t. i. celostno učenje in poučevanje. Medpredmetno povezovanje zato lahko poteka na ravni vsebin (na primer tema antike v okviru projektnega tedna), na ravni procesnih znanj (na primer iskanje virov kot spretnost, ki pride v poštev pri vseh predmetih) in na konceptualni ravni (na primer poglobljanje razumevanja istih pojmov pri različnih predmetih).

6 DIDAKTIČNA PRIPOROČILA

6.1 Jezikovni pouk

6.1.1 Cilji

Temeljni cilj jezikovnega pouka v gimnaziji je vzgojiti jezikovno, narodno in državljansko ozaveščenega in samozavestnega dijaka, ki bo tudi kultiviran in suveren sogovorec, govorec in pisec ter kritičen poslušalec/gledalec/bralca raznovrstnih neumetnostnih besedil.

Učni načrt v poglavju 3.1 podrobneje navaja procesnorazvojne cilje in vsebine za oblikovanje in razvijanje dijakove zavesti o jeziku, narodu in državi ter za razvijanje in doseganje dijakovih temeljnih zmožnosti, tj. zmožnosti (uradnega) pogovarjanja in dopisovanja, kritičnega sprejemanja in tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil, poimenovalne, skladske, pravorečne, pravopisne in slogovne zmožnosti, zmožnosti nebesednega sporazumevanja in metajezikovne zmožnosti.

6.1.2 Vsebine

Vsebine jezikovnega pouka so podane v točki 3.1. Razdeljene so na sedem vsebinskih sklopov, in sicer:

- *Oblikovanje in razvijanje zavesti o jeziku, narodu in državi,*
- *Razvijanje zmožnosti (uradnega) pogovarjanja,*
- *Razvijanje zmožnosti (uradnega) dopisovanja,*
- *Razvijanje zmožnosti kritičnega sprejemanja enogovornih neumetnostnih besedil,*
- *Razvijanje zmožnosti tvorjenja enogovornih neumetnostnih besedil,*
- *Razvijanje poimenovalne, skladske, pravorečne, pravopisne in slogovne zmožnosti ter zmožnosti nebesednega sporazumevanja,*
- *Razvijanje metajezikovne zmožnosti.*

Vsebine so dopolnjene s procesnorazvojnimi cilji – ti se v večini sklopov smiselno nadgrajujejo, zato je predlagana postopna obravnava po letnikih; vendar se učitelji lahko odločijo tudi drugače, npr. za strnjeno obravnavo ali drugačno razvrstitev po letnikih (če se jim tako zdi bolj smiselno oziroma učinkovito).

Pri jezikovnem pouku se je v primerjavi z učnim načrtom iz leta 1998 povečal obseg izbirnih vsebin – ob obveznih vsebinah je namreč 30 odstotkov vsebin jezikovnega pouka izbirnih; izbirni sta tudi sporazumevalni dejavnosti pri obravnavi večine besedilnih vrst (prim. berejo in/ali poslušajo in gledajo; govorno nastopajo in/ali pišejo). Izbirne vsebine in izbirne dejavnosti so v

učnem načrtu natisnjene krepko. Dijakom in učiteljem omogočajo, da samostojno, kritično in odgovorno izbirajo med besedilnimi vrstami in dejavnostmi glede na interese, zmožnosti in pričakovanja udeležencev izobraževanja.

Obvezne in izbrane izbirne vsebine in dejavnosti so t. i. splošna znanja. Ta znanja so namenjena vsem dijakom in jih mora učitelj obvezno obravnavati. V učnem načrtu so skladno s priporočili navedena tudi posebna znanja (ta so za jezikovni pouk navedena v poševnem tisku). To so dodatna ali poglobljena znanja, ki jih učitelj lahko obravnava po lastni presoji glede na zmožnosti in interese svojih dijakov.

6.1.3 Uresničevanje v praksi

Učitelj načrtuje potek in trajanje obravnave sklopov ter dejavnosti dijakov v svoji letni pripravi; pri tem naj sodeluje z učitelji drugih predmetov, k načrtovanju pa naj pritegne tudi dijake. V poglavju 3.1 je predlagano določeno zaporedje obravnave sklopov, vendar se učitelj lahko odloči drugače – pri tem mora paziti, da upošteva načelo postopnosti oziroma od preprostega k zahtevnejšemu (zato naj na primer dijaki najprej sprejemajo in tvorijo obveščevalna, opisovalna in pripovedovalna besedila, šele nato razlagalna in utemeljevalna).

Izhodiščna dejavnost za uresničevanje ciljev (od točke 3.1) je sprejemanje (tj. branje in/ali poslušanje oziroma gledanje) danih besedilnih vrst; temu sledi tvorjenje podobnih besedil. To pomeni, da se dijaki srečajo z novo besedilno vrsto najprej kot prejemniki (bralci/poslušalci oziroma gledalci), po razčlenjevanju in vrednotenju besedila ter povzemanju značilnosti dane besedilne vrste pa tudi kot tvorci (pisci/govorci) podobnega besedila. Vse štiri sporazumevalne dejavnosti (branje, poslušanje, govorjenje in pisanje) naj bodo zastopane čim bolj enakovredno.

Sprejemanje in nato tvorjenje neumetnostnih besedil naj potekata po naslednjih korakih:

- Dijaki se pripravijo na sprejemanje besedila dane vrste (npr. obudijo svoje predznanje o napovedani besedilni vrsti in o napovedani temi, predstavijo svoje izkušnje s sprejemanjem podobnih besedil, izrazijo svoja pričakovanja, izberejo ustrezno strategijo sprejemanja besedila ipd.).
- Dijaki sprejemajo (tj. berejo ali poslušajo oziroma gledajo) besedilo; med sprejemanjem so pozorni na besedilo, nebesedna ponazorila in nebesedne spremljevalce pisanja/govorjenja, skušajo si zapomniti čim več podatkov, delajo si izpiske/zapiske ipd.
- Dijaki po sprejemanju razčlenjujejo besedilo (in sicer okoliščinsko, naklonsko, pomensko, besednoskladenjsko, tvarno ipd.) ter vrednotijo njegovo učinkovitost, ustreznost, razumljivost in pravilnost.
- Nato dijaki prepoznavajo, predstavljajo in povzemajo značilnosti dane besedilne vrste in jih primerjajo z značilnostmi drugih besedilnih vrst.
- Če je v učnem načrtu predvideno tudi tvorjenje besedila iste vrste, se dijaki nanj pripravijo (npr. predstavijo svoje izkušnje s tvorjenjem podobnih besedil in svoje težave pri tem, predstavijo značilnosti dane besedilne vrste, izberejo ustrezno strategijo sporočanja, izdelajo načrt, po raznih virih iščejo manjkajoče podatke, urejajo podatke, izdelajo ponazorila ipd.).

- Dijaki pišejo besedilo oziroma izdelajo pisno podlago za govorni nastop (pri tem lahko uporabljajo računalnik).
- Dijaki po pisanju/govornem nastopu skupaj s sošolci in učiteljem vrednotijo svoje besedilo in besedila sošolcev ter utemeljijo svoje mnenje; po potrebi odpravijo napake v svojem besedilu in ga prepišejo.
- Na koncu dijaki presojujejo učinek pridobljenega vsebinskega in procesnega znanja na svojo zmožnost sprejemanja in tvorjenja besedil dane vrste ter izdelajo načrt za izboljšanje teh zmožnosti.

Obravnavanje neumetnostnih besedil naj poteka z aktivnimi oblikami učenja, na primer s problem-skim, sodelovalnim in projektnim učenjem – dijaki naj bo sprva dejaven ob učiteljevem vodenju/usmerjanju, pozneje pa vse bolj samostojno. Pri pouku so smiselne in potrebne vse učne oblike (tj. frontalni pouk, skupinsko delo, delo v dvojicah, individualno delo), saj je izbira učne oblike odvisna od konkretne dejavnosti pri pouku; vendar naj bo težišče na delu v dvojicah ali manjših skupinah. Pri obravnavi neumetnostnih besedil namreč prevladuje pogovorna metoda, in to ne le kot pogovor dijaka z učiteljem, temveč predvsem kot pogovor med dijaki – če je le mogoče, tudi ob dodatnih tiskanih in digitalnih jezikovnih ipd. priročnikih in drugih virih.

Op.: **Pri poučevanju slovenščine kot nematuritetnega predmeta v 3. in 4. letniku učitelj/učiteljica v izvedbenem letnem načrtu smiselno upošteva predvsem splošna znanja predmeta. Poudarek je na rabi jezika, zato naj bo pridobivanje znanja o jezikovnem sistemu ustrezno skraćeno in usklajeno z madžarščino kot maternim jezikom.**

6.2 Književni pouk

6.2.1 Cilji

V učnem načrtu so cilji pouka književnosti zapisani v tretjem poglavju *Cilji in vsebine*, in sicer v podpoglavju 3.2 *Književni pouk*. V gimnaziji je književni pouk namenjen vzgoji kultiviranega bralca, bodočega izobraženca. To je bralec, ki v svoje razmišljanje o bralnem doživetju vključuje medbesedilno izkušnost, poznavanje literarnih pojavov in splošno kulturno razgledanost. Zato naj bi v času predmaturitetnega izobraževanja pridobil pozitivne izkušnje srečevanja z besedno umetnostjo in zmožnost samostojnega branja raznovrstnih literarnih besedil. Ob branju naj bi reflektiral svoje doživetje, prepoznaval literarne lastnosti, podajal svoje razumevanje in vrednotenje ter znal literarne pojave uvrščati v njihov tipični literarni in širši kulturni kontekst. Književnost naj bi dojemal kot del kulturnega dogajanja v času, nacionalnem in mednacionalnem prostoru, tj. kot pojav, ki sooblikuje vrednostni sistem posameznika in družbe.

6.2.2 Vsebine

Vsebine pouka književnosti so podane v točkah 3.2.1 in 3.2.2. V točki 3.2.1 so procesnorazvojni cilji obravnave literarnih besedil (*Razvijanje zmožnosti branja in interpretiranja književnih besedil, Razvijanje (splošne) sporazumevalne zmožnosti, Pridobivanje književnega znanja, Širjenje spoznanj o književnosti, kritična aktualizacija, njihovo uvrščanje v širši kulturnorazvojni kontekst*), v točki 3.2.2 pa književna besedila, razporejena v sklope po literarnozgodovinskem načelu kot v učnem načrtu iz leta 1998. Nespremenjena sta načeloma tudi obseg besedil in delitev na obvezna in prostoizbirna besedila, tj. splošna in posebna znanja, povečala pa se je izbirnost tako v okviru obveznih besedil kot domačega branja. Izbor je pri slovenski in svetovni književnosti 2. polovice 20. stoletja ustrezno ažuriran. Novost je tudi ta, da lahko učitelj vsebinske sklope obravnava po drugačnem zaporedju, kot so predstavljeni v učnem načrtu. Torej ni treba nujno slediti literarnozgodovinski periodizaciji, če učitelj meni, da bodo dijaki lažje dojeli sodobnejše vsebine pred starejšimi. Vendar mora v fazi sinteze dijakom predstaviti tudi mesto obravnavanega sklopa v literarnozgodovinskem razvoju, da omogoči časovno predstavo in medkulturne povezave. To lahko ponazori s tabelo, časovno premico ipd.

Vsebine posameznih sklopov so predstavljene v dveh stolpcih. V **levem** so podani

- tipični literarnointerpretativni pojmi, ki jih dijaki srečujejo in spoznavajo pri branju besedil v okviru določenega sklopa, in ki so jim v pomoč pri interpretaciji,
- pojmi in vsebine, ki omogočajo razvrstitev prebranih besedil v širši literarni in kulturni kontekst določene dobe,
- opozorila na mogoče aktualizacije, pomen književnih pojavov obravnavanega sklopa za sodobnost.

Te vsebine se nizajo okrog tistih besedil, ki jih bodo dijaki brali, zato ne bodo v vseh primerih upoštewane vse navedene. Med temeljno znanje spada splošni zaris dobe ter tistih medsebojno povezanih posameznosti, ki se nanašajo na prebrana besedila in ob njih omogočajo uresničevanje temeljnih ciljev.

V **desnem** stolpcu so podana besedila za branje in interpretacijo. Navedena besedila so tista, ki so zaradi idejno-tematskih in slogovno-kompozicijskih lastnosti ključno zaznamovala literaturo in kulturo v določenem času. Zato so po merilih literarne vede, kulturne javnosti in izkušenih bralcev pomembna za razumevanje bistva, sestave in razvoja literature kot posebnega področja človekovega delovanja ter spadajo v obzorje pričakovanj kultiviranega bralca. Njihov izbor se ujema z literarnointerpretativnimi pojmi in smermi razvoja, podanimi v levem stolpcu.

Razdelek I (splošna znanja) navaja obvezna besedila, ki s točkovnimi oznakami a), b), c) ... sledijo pojmom in smerem v levem stolpcu. Za obravnavo pri pouku je treba izbrati po eno besedilo v vsaki točki, pri čemer so med poševnicami označene izbirne možnosti. Globino (analize, sinteze, vrednotenja, načinov izražanja), kompleksnost (celostna, delna interpretacija) in obliko interpretacije (frontalna, skupinska, individualna) posameznih besedil predvidi učitelj. Stopnje interpretacijske intenzivnosti so različne, najintenzivnejše (z analizo ključnih idejno-tematskih in oblikovno-kompozicijskih sestavin, s sintezo, z večplastnim vrednotenjem, primerjanjem,

pisanjem) so mogoče ob domačem branju oziroma v kombinaciji dejavnosti pri pouku in doma. Obravnavo drugih obveznih besedil je mogoče po intenzivnosti diferencirati, mestoma osredotočiti na glasno/tiho branje, izražanje doživetja in bralčev komentar, ki vključuje predvsem celostno razumevanje, to pa dopolniti z individualnim ali skupinskim branjem prostoizbirnih besedil.

Poleg obveznih enot v točki I, ki vse vključujejo izbirnost, so za obravnavo predvidena tudi prostoizbirna besedila, nakazana v točki II. Neobvezni predlogi znotraj posameznih sklopov so za lažjo usmeritev podani v prilogi k učnemu načrtu. Obravnava prostoizbirnih besedil se od obravnave obveznih razlikuje po didaktičnih pristopih. Obvezna se obravnavajo frontalno in na način šolske interpretacije. Izbirna izbirajo posamezniki ali skupine, ki ob njih pripravijo bodisi govorne predstavitve (tudi z uporabo IKT), recitale, gledališke dogodke idr. Tako se širita literarna razgledanost in bralna samostojnost ob literarni raznovrstnosti besedil v posameznih obdobjih in z medbesedilnimi navezavami ter aktualizacijami. Literarna zmožnost gimnazijca bo tako ob koncu šolanja obsegala obvezno hrbtnico znanja in branja ter dodatno raznolikost, ki jo bodo posamezniki pridobili z izbirnimi besedili. Zaželeno je, da bi vsak posameznik v vsakem sklopu spoznal vsaj eno izbirno besedilo.

Splošna znanja (vsebine) pri pouku književnosti so pri posameznem sklopu temeljni pojmi iz literarne vede v levem stolpcu k pripadajočim obveznim besedilom za obravnavo v desnem stolpcu (razdelek I) ter obvezna domača branja. Posebna znanja so izbirna obvezna literarna besedila v razdelku I s pripadajočimi temeljnimi pojmi iz literarne vede, izbirna obvezna domača branja in prostoizbirna besedila.

6.2.3 Uresničevanje v praksi

Razmerje med dejavno interpretacijo in kontekstnimi informacijami naj bi pri pouku bilo približno 60 : 40 odstotkov, obravnava vsebinskih sklopov pa zasnovana po naslednjih korakih:

- kratek informativni uvod (učiteljeva interaktivna razlaga pojmov iz levega stolpca ..., govorni nastopi in predstavitve projektnega in raziskovalnega dela posameznih dijakov ali skupin z uporabo IKT);
- branje in tekstno-kontekstna interpretacija obveznih in izbirnih besedil (frontalno, skupinsko, individualno, prepletanje bralnih dejavnosti pri pouku in doma);
- sinteza bralnih izkušenj in kontekstnih spoznanj ob koncu obravnave sklopa. Učitelj vodi dijake, da besedno in vizualno (sklepni zapis, preglednica, miselni vzorec ipd.) uredijo najpomembnejša spoznanja v sistem in si jih zapomnijo. V tej fazi dijaki sodelujejo tudi s projektno raziskovalnim delom, preizkusijo pa se tudi v ustvarjanju – ustvarjalno pisanje, uprizorjanje, recitali idr. na izhodiščih pridobljenih bralnih izkušenj.

Potek obravnave, dejavnosti dijakov in trajanje predvidi učitelj v letni pripravi, predvidi tudi čas za preverjanje in ocenjevanje. Pri tem povezuje dejavnosti in čas, namenjen jezikovnemu in književnemu pouku.

Vsebinski sklopi so oblikovani z mislijo na določeno število ur za vsakega ter na zaporedje obravnave literarnozgodovinskih sklopov po letnikih, vendar je trajanje in zaporedje prepuščeno učiteljevi avtonomni razporeditvi v okviru predvidenega števila ur za književni pouk v posameznem šolskem letu. Učitelju so lahko v pomoč ta razporeditvena pojasnila:

1. Za obravnavo snovi iz književnosti pri slovenščini je predvidenih 60 ur, kolikor jih je najverjetneje praktično izvedljivih v šolskem letu.
2. Trajanje obravnave (šolske interpretacije) posameznih besedil določi učitelj. Kratka obvezna besedila, za katera ni potrebna cela šolska ura, se lahko dopolnijo z izbirnim skupinskim ali individualnim branjem, reševanjem kake interpretativne naloge ali z drugo dejavnostjo.
3. Seznam del za domače branje je podan na koncu točke 3.2.2. Domače branje je del obravnave določenega sklopa. Število ur za delo pri pouku predvidi učitelj, pri čemer bolj kompleksno kakor pri siceršnji šolski interpretaciji upošteva naslednje korake oziroma strategije:
 - motivacijo in kratko informacijo pred branjem, v kombinaciji s pogovorom o ciljnih branja in z opazovanjem besedila (izvirnik ali prevod, prevajalec, žanrska oznaka, doba, pomen besedila skozi čas, morebitne medijske aktualizacije idr.),
 - pogovor, posamezna pojasnila težkih mest med branjem pred rokom za dokončanje v kombinaciji z opozorili na sprotne zapise v dnevnik branja, opombe, načrtovanje dogajalnih premic ipd.,
 - pobrani pogovor o doživljanju, razumevanju, vrednotenju, aktualizaciji besedilne izkušnje,
 - možne oblike ocenjevanja,
 - spodbujanje ustvarjalnih dejavnosti.

Domače branje v posameznem šolskem letu obsega najmanj pet integralnih besedil. Štiri besedila se vključujejo v obravnavane vsebinske sklope, eno (ali dve) izberejo dijaki (v dogovoru z učiteljem). Dijaki izbirajo med poševnicami znotraj vsake enote. Obvezna besedila, ki jih ne izberejo za domače branje, imajo možnost spoznavati ob odlomkih. V zadnjem letniku je kot domače branje predviden poseben sklop besedil, katerih obravnava (celostno domače in šolsko branje, interpretacija, primerjanje, razvrščanje, presojanje, izražanje) je podlaga za pisanje šolskega eseja.

Op.: Pri poučevanju slovenščine kot nematuritetnega predmeta v tretjem in četrtem letniku (tri ure na teden) učitelj/učiteljica v izvedbenem letnem načrtu tudi pri pouku književnosti smiselno upošteva predvsem splošna znanja predmeta. Pri vsebinskih sklopih književnega pouka so v desnem stolpcu (razdelek I) podčrtana književna besedila, ki se obravnavajo tudi pri pouku madžarščine kot maternega jezika. To omogoča povezovanje madžarščine in slovenščine na ravni vsebin in ciljev, s tem pa pridobivanje vseživljenjskih in trajnih znanj ter racionalizacijo časa, potrebnega za obravnavo izbranih vsebin.

Tudi pri domačem branju predlagamo glede na manjše število učnih ur in obremenitve dijakov/dijakinj prilagoditve, in sicer obravnavo samo treh književnih del s predlaganega seznama v tretjem letniku ter dveh del v četrtem letniku po izbiri učitelja in dijakov (namesto tematskega sklopa za pisanje eseja).

7 VREDNOTENJE DOSEŽKOV

Vrednotenje znanja vključuje preverjanje in ocenjevanje. S **preverjanjem** učitelj ugotavlja, kako dijak napreduje pri doseganju učnih ciljev, dijak pa dobi povratno informacijo o svojem delu. **Ocenjevanje** je postopek pretvorbe učnih dosežkov v številčno vrednost oziroma oceno.

Med poučevanjem in vrednotenjem je tesna povezava, saj učitelj vrednoti tisto, kar je poučeval. Učitelj pouk izvaja na podlagi jasno zastavljenih ciljev tako, da omogoča razvoj različnih dijakovih zmožnosti. Pri vrednotenju se to kaže pri izbiri tvarine, ki je predmet vrednotenja, in načinu izvajanja vrednotenja. Z izbiro učne snovi, ki je podlaga za vrednotenje, učitelj dijaku sporoča, kateri cilji so pri poučevanju posebej pomembni. Dijaku mora biti jasna povezava med učnimi cilji, predstavljenimi v procesu poučevanja, in načinom, s katerim se vrednoti njegovo znanje, ter katera merila učitelj uporablja pri vrednotenju. Učinkovitost učenja in kakovost znanja dijakov se poveča, če učitelj daje prednost sprotnemu vrednotenju znanja, pri tem pa je pozoren na napredek posameznega dijaka, ne pa na primerjanje z drugimi dijaki in na dosežke oziroma ocene.

Vrednotenje dosežkov je lahko **diagnostično** (ugotavljanje predznanja dijakov), **sprotno – delno in celovito** (zbiranje in dajanje informacij za omogočanje čim bolj učinkovitega razmerja med poučevanjem in učenjem) in **končno** (ob koncu šolskega leta). Pri zaključevanju ocen ob koncu šolskega leta učitelj upošteva doseženo raven znanja dijaka, razvitost sporazumevalnih zmožnosti in napredek med šolskim letom.

Diagnostično vrednotenje je pomembno za učitelja in dijaka. Obema pokaže, kakšno je predznanje dijakov; učitelju je vodilo pri organizaciji pouka, dijaku pa pri načrtovanju učenja. Uporablja se na začetku šolskega leta ali pred obravnavo posameznih sklopov.

Delno/sprotno vrednotenje se nanaša na spremljanje razvoja posamezne sporazumevalne zmožnosti pri jeziku in književnosti. Poteka celotno šolsko leto in daje povratne informacije o kakovosti poučevanja in učenja. Vključuje na primer ponazarjanje, prepoznavanje in uporabo strokovnih jezikoslovnih izrazov, samostojno opisovanje doživetja v sklenjenem besedilu, krajša, usmerjena ustna vprašanja, pisne miniaturre, krajše testne oblike.

Celovito sprotno vrednotenje zajema kompleksnejše dejavnosti ob obsežnejših vsebinskih sklopih, na primer govorni nastop, tvorbo raznih besedilnih vrst, razčlenjevanje neumetnostnega besedila, primerjavo umetnostnih in neumetnostnih besedil, lastno interpretacijo enega ali več besedil v referatu, pisno esejsko nalogo.

Zelo pomembni vrsti sprotne vrednotenja sta **vrednotenje dosežkov sošolcev** in **samovrednotenje**. Obe sta vključeni v 3. poglavje tega učnega načrta. Zlasti samovrednotenje omogoča

dijaku, da se zave svojega znanja/zmožnosti ali težav, ki mu onemogočajo doseči cilj, in vzrokov zanje. Spodbuja njegovo (samo)kritičnost, sistematičnost in krepi samozavest. Dijak izdela načrt za izboljšanje različnih zmožnosti/znanj in tako uresničuje tudi splošno kompetenco **učenje učenja**.

Končno vrednotenje znanja je izraženo v oceni, ki je vpisana v uradni listini in sporoča o dijakovih dosežkih vsem zainteresiranim: dijaku, staršem, učiteljem, šolskim oblastem, izobraževalnim ustanovam in delodajalcem.

Najpogostejši obliki preverjanja in ocenjevanja zmožnosti in znanj pri slovenščini sta **pisno** in **ustno**. Učitelj naj preverjanje prilagodi svojemu načinu dela, pri ocenjevanju pa upošteva tudi pravilnik o preverjanju in ocenjevanju znanja v gimnazijskem izobraževanju.

Vrednotenje znanja je **notranje** (poteka pri pouku) in **zunanje** (izvaja se pri eksternem delu mature). Dijak dobi v šolskem letu več ocen iz delnega preverjanja, v okviru celovitega preverjanja **pa vsaj eno oceno za govorni nastop/igro vlog/dramatizacijo** (izmenično pri jezikovnem pouku in pouku književnosti) **in dve oceni za pisna besedila** (drugotna besedila esejskega tipa in pisna neumetnostna besedila).

8 PRILOGA

Predlogi prostoizbirnih književnih besedil za individualno in skupinsko delo ter aktualizacijo

ANTIČNA KNJIŽEVNOST

Anakreon: Eros, z zlatimi kodri, Senca so osivela; Tibul: Elegija; Ovid: Metamorfoze; Horac: Epoda

Ovid: Metamorfoze; Homer: Odiseja

Longos: Dafnis in Hloa; Heliodor: Etiopske zgodbe; Petronij: Satirikon (Zgodba o efeški vdovi); Apulej: Zlati osel

Evripid: Medeja

Aristotel: Poetika; Plutarh: Vzporedni življenjepisi

*

Petiška: Stare grške bajke; Schwab: Najlepše antične pripovedke; Harris: Pompeji; Strniša: Odi-sej; ekranizacije in umetniške upodobitve antičnih motivov

BIBLIJA IN KNJIŽEVNOSTI STAREGA ORIENTA

Matsuo Bašo: Haikuj; Li Bai (Litaipo): Večna pesem; poezija Omarja Hajama in Hafisa; Ši king Mahabharata, Ramajana

Kalidasa: Šakuntala

Avesta, Koran, Vede

*

Waltari: Egipčan Sinuhe; Svetina: Šeherezada; Dekleva: Mushi mushi

Brown: Da Vincijeva šifra; ekranizacije in umetniške upodobitve biblijskih in orientalskih motivov

KNJIŽEVNOST SREDNJEGA VEKA V EVROPI IN NA SLOVENSLEM

Frančišek Asiški: Sončna pesem; Dante: Novo življenje; Carmina burana

Beowulf; Pesem o Rolandu; Pesem o pohodu Igorjevem; Pesem o Cidu

Chretien de Troyes: Roman o gralu; Avguštin, Izpovedi

Hofmannsthal: Slehernik

Stiški rokopis in drugi srednjeveški rokopisi na Slovenskem

*

Scott: Ivanhoe; Sienkiewicz: Križarji; Jurčič: Veronika Deseniška, Hči mestnega sodnika

Wambrechtsamer: Danes grofje celjski in nikdar več

Menart: Srednjeveške pridige in balade; Eco: Ime rože; Erskine: Kratkotrajna sreča F. Villona

RENESANSA

Shakespeare: Soneti

Rabelais: Gargantua in Pantagruel; Lazarček iz Tormesa; Margareta Navarska: Heptameron
Macchiavelli: Mandragola, Vladar; Držić: Dundo Maroje; Shakespeare: Julij Cezar, Beneški trgovec, Ukročena trmoglavka, Othello, Vihar

Montaigne: Eseji

*

Lamb: Pripovedke iz Shakespeara; Twain: Kraljevič in berač; Stone: V zanosu in obupu; Borges: Pierre Menard, avtor Kihota

SLOVENSKA REFORMACIJA IN PROTIREFORMACIJA TER BAROK

Dalmatin: Salamonove Visoke pejsni; Ta stara božična pejsen, 1563

Trubar: Iz predgovora (Catechismus), O narečni raznolikosti (Ta evangeli sv. Matevža); Krelj: Postila slovenska

Slovenska nabožna književnost (Klasje)

Valvazor: Slava vojvodine Kranjske

*

Jančar: Triptih o Trubarju; Jurčič: Jurij Kobilica; Tavčar: Vita vitae meae; Župančič: Pred Trubarjevim kipom

Mikeln: Zgaga vojvodine Kranjske

EVROPSKI KLASICIZEM IN RAZSVETLJENSTVO

La Fontaine: Smrt in drvar; Pascal: Misli

Defoe: Robinson Crusoe; J. Austen: Prevezetnost in pristranost

Molière: Skapinove zvijače, Šola za žene, Namišljeni bolnik, Don Juan; Baumarchais: Figarova svatba

*

Bulgakov: Življenje gospoda Molièra

SLOVENSKO LJUDSKO SLOVSTVO

Tristo narodnih; Gda se dragi v Ameriko odpravlja

Desetnica; Kralj Matjaž in Alenčica; Pegam in Lambergar; Zlatorog

Izbrana zbirka ljudskih pripovedk iz zbirke Glasovi, na primer: Javorov hudič/Noč je moja dan je tvoj/Zlati bogatin ...

Tristo narodnih

*

Kersnik: Rošlin in Verjanko; Milčinski: Pravljice; Zajc: Rožengruntar; J. Osvald: Puešle; Makarovič: Zeleni Jurij; Taufer: Vodenjaki; umetniške predelave motiva Lepe Vide

RAZSVETLJENSTVO V SLOVENSKI KNJIŽEVNOSTI

Vodnik: Dramilo

J. D. Dev: Belin

Vodnik: Lublanske novice, Velika pratika, Mala pratika, Kuharske bukve

Linhart: Županova Micka

Pohlin: Uvod v Krajsko gramatiko

Linhart: Poskus zgodovine Kranjske II. Oblika vladavine

*

Kreft: Kranjski komedijanti; Jalen: Ovčar Marko; T. Kovač: Najbogatejši Kranjec; B. Novak: Pasja grofica

KNJIŽEVNOST EVROPSKE PREDROMANTIKE IN ROMANTIKE

Puškin: A. P. Kernovi; Bürger: Lenora; pesmi Novalisa, Heineja, Byrona, Hölderlina, Shelleyja, Mickiewicza, Mache, Vraza, Ševčenka

Byron: Parizina

Puškin: Pikova dama; Wallpole: Otrantski grad; Mary Shelley: Frankenstein; Hugo: Notredamski zvonar

E. Brontë: Viharni vrh

Schiller: Viljem Tell

*

Plenzdorf: Novo trpljenje mladega Wertherja; sodobna literarna fantastika; sodobne ekranizacije in uglasbitve romantičnih književnih motivov

ROMANTIKA NA SLOVENSKEM

U. Jarnik: Zvezdje; J.V. Koseski: Potažba; M. Kastelic: Prijatlam krajnšine; Prešeren: Poezije

Prešeren: Pismo staršem, Pismo Čelakovskemu (14. brezna 1833), Pismo Vrazu

Kopitar: Avtobiografija; Čop: Pismo Kopitarju (16. maja 1830); Čop: Slovenska abecedna vojska

Kopitar: Slovnica slovenskega jezika (uvod)

*

E. Jelovšek: Spomini na Prešerna; J. Stritar: Esej o Prešernu; J. Trdina: Doktor Prežir; D. Smole: Krst pri Savici; I. Vašte: Roman o Prešernu; T. Kovač: Slovenski oratar dr. Janez Bleiweis; M. Kmecl, B. Šomen: Poet (scenarij); Slodnjak: Neiztrohnjeno srce; Sivec: Julija iz Sonetnega venca; B. Gradišnik: Neobjavljiva zgodba (Mistifikcije)

Prešernova osebnost in delo v sodobni medijski in popularni kulturi

KNJIŽEVNOST EVROPSKEGA REALIZMA IN NATURALIZMA

Dickens: Oliver Twist, David Copperfield; Thackeray: Semenj ničevosti; Hardy: Čista ženska; L.

N. Tolstoj: Vstajenje, Ana Karenina; Dostojevski: Idiot, Bratje Karamazovi; Gončarov: Oblomov;

Turgenjev: Očetje in sinovi; Flaubert: Tri novele, Preprosta duša; Ibsen: Nora; Gogolj: Nos

*

Stefan Zweig: Graditelji sveta ; Janko Lavrin: Tolstoj, Dostojevski; filmske in gledališke obdelave realističnih del; Julian Barnes: Flaubertova papiga

MED ROMANTIKO IN REALIZMOM NA SLOVENSKEM

Stritar: Dunajski soneti

Levstik: Popotovanje iz Litije do Čateža, Martin Krpan z Vrha; Celestin: Naše obzorje; Jurčič: Lepa Vida, Sosedov sin; Erjavec: Avguštin Ocepek; Mencinger: Abadon; Kersnik: Kmetijske slike, Ciklamen; Stritar: Zorin; Trdina: Bajke in povesti o Gorjancih; Tavčar: Med gorami, V Zali, Grajski pisar; Jenko: Jeprški učitelj

Alešovec: Kako sem se jaz likal; Murnik: Ženini naše Koprnele

Jurčič: Veronika Deseniška

*

Rob: Deseti brat; Slodnjak: Pogine naj, pes; Pregelj: Šmonca; Kozak: Šentpeter; filmske in gledališke obdelave književnih del slovenskih realistov

KNJIŽEVNOST EVROPSKE MODERNE

Baudelaire: Spleen, Harmonija večera; Verlaine: Zahajajoča sonca; Rimbaud: Ofelija, Po vesoljnem potopu, Morska podoba, Pismi vidca; Mallarmè: Svetnica; Valéry: Notranjost; Whitman: Pesem o sebi, Pesem o širni cesti; poezija Bloka, Šantića, Nazorja, Dučića in Matoša

Wilde: Slika Doriana Graya, Važno je imenovati se Ernest, Slavec in vrtnica; Čehov: Novele; A. France: Thais

Rostand: Cyrano de Bergerac; Maeterlinck: Peleas in Melisanda; Hugo von Hofmannsthal: Oba

Wilde: Propad laži; Nietzsche: Tako je govoril Zaratustra

*

Ivan Mrak: Rimbaud – Verlaine; M. Manoll: Prekleti pesnik

KNJIŽEVNOST SLOVENSKE MODERNE

Izbrane pesmi Ketteja, Murna, Župančiča, Cankarja in Gradnika

Murn: Pismo Cankarju; Ivan Cankar: Vinjete (Epilog), Bela krizantema, Hlapec Jernej in njegova pravica, Kurent, Iz tujega življenja, Slovensko ljudstvo in slovenska kultura

Milčinski: Butalci; Govekar: V krvi

Finžgar: Na petelina

*

Izidor Cankar: Obiski; Slodnjak: Tujec; Šalamun: Duma; Partljič: Ščuke pa ni; ekranizacije literarnih del književnikov slovenske moderne

SVETOVNA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA

Jesenin: Vrnitev domov; Majakovski: Oblak v hlačah; Ahmatova: Ni te več in več ne boš; Trakl: Na vzhodu/Grodek

Gide: Ponarejevalci denarja; Andrić: Most na Drini; Hašek: Dobri vojak Švejtk; Gorki: Mati; Bulgakov: Bela garda; Hesse: Siddharta

Krleža: Gospoda Glembajevi; Pirandello: Šest oseb išče avtorja

*

Möderndorfer: Krik; Sveto pismo: Jobova knjiga; Borges: Ojdip in uganka; Žabot: Bukovska mati

SLOVENSKA KNJIŽEVNOST V PRVI POLOVICI 20. STOLETJA

Kosovel: Rime, Sferično zrcalo; Podbevšek: Električna žoga; Jarc: Človek in noč, Slovenski soneti;

Vodnik: Okna zagrnili sem z rožami; Seliškar; Pretrgana popisnica; Klopčič: Deževna pomlad 1933; Kocbek: Močna rdeča junca; Vodušek: Zapuščeni klavir; Novy: Eros; Vipotnik: Iz težkih dni; neznani pesniki upora

Jarc: Novo mesto; Pregelj: Plabanus Joannes; Bevk; Kaplan Martin Čedermac; Prežih: Jamnica, Doberdob

Kreft: Celjski grofje; Potrč; Krefli

*

Kocbek: Svoboda in nujnost; Dekleva: Zmagoslavje podgan; Gradišnik; Jurjevke

SVETOVNA KNJIŽEVNOST V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Robbe-Grillet: Videc; Solženicin; Prvi krog; Gordimer: Burgerjeva hči; Eco: Ime rože; Mišima: Pobegli konji; Kundera: Neznosna lahkost bivanja; Grass: Pločevinasti boben; Marias: Tako belo srce; Osundare: Zgovorno darilo; Djebar: Ljubezen, fantazija; Darko: Brez obraza; Ngugi: Krvavi cvetni listi; Flanagan: Življenje rečnega vodnika; White: Voss; Schlink: Bralec; Erdrich: Zdravilo za ljubezen; Adams: Štoparski vodnik po galaksiji; Tolkien: Gospodar prstanov

Achebe: Mravljišča v Savani; Kourouma: Alahu ni treba; Coetzee: V pričakovanju barbarov; Murdoch: Črni princ; Carver: Peresa

*

Jančar: Zalezujoč Godota; Fowles: Mag; Flisar: Popotnik v kraljestvu senc; Križnar: Nuba; Doyle: Sherlock Holmes; Flaubert: Preprosta duša

SLOVENSKO PESNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Izbrane pesmi pesnikov pod I; izbrane pesmi Minattija, Tauferja, Vegrijeve, Košute, Januša, Grafenauerja, Fritza, Geistra, Medveda, Dekleve, I. Svetine, A. Debeljaka ...; pesništvo slovenskih izseljencev

*

Hofman: Pogovori s slovenskimi pisatelji; Pibernik: Med tradicijo in modernizmom, Med modernizmom in avantgardo; Petdeset let potem (Ob jubileju Pesmi štirih) – film

SLOVENSKO PRIPOVEDNIŠTVO V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Kosmač: Balada o trobenti in oblaku, Tantadruj; Mihelič: Ure mojih dni; Smole: Črni dnevi in beli dan; Kavčič: Pustota; Kranjec: Strici so mi povedali; Kocbek: Tovarišija; Pahor: Mesto v zalivu; Simčič: Človek na obeh straneh stene; Snoj: Fuga v križu; Rožanc: Ljubezen; Šeligo: Triptih Agate Schwarzkobler; Rupel: Povabljeni pozabljeni; Messner: Skurne storije; Lainšček: Namesto koga roža cveti; Tomšič: Oštrigeca; Kovič: Profesor domišljije/Pot v Trento; Dolenc: Vampir z Gorjancev; Rožanc: Ljubezen; Švabič: Ljubavne povesti; Filipčič: Kerubini; Kalčič: Mehika; Gradišnik: Nekdo drug; Perčič: Izganjalec hudiča; Maja Novak: Zverjad; Žabot: Volčje noči; Virk: Moški nad prepadom; Morovič: Potapljači; Bratož: Pozlata pozabe; Möderndorfer: Nekateri ljubezni; Marinčič: Tereza; Remec: Mana; Zaplotnik: Pot; Flisar: Čarovnikov vajenec

*

Marjeta Novak: Kako pišejo; Nela Malečkar: Ne le intervjuji; Gluvič: Harms danes

SLOVENSKA DRAMATIKA V DRUGI POLOVICI 20. STOLETJA

Svetina: Ojdip v Korintu; Novak: Kasandra; I. Torkar: Pisana žoga; A. Hieng: Osvajalec; P. Božič: Vojaka Jošta ni; R. Šeligo: Ana; Jovanović: Osvoboditev Skopja; T. Partljič: Moj ata, socialistični kulak; M. Zupančič: Goli pianist; E. Flisar: Stric iz Amerike; S. Pavček: Al en al dva

*

M. Pograjc: Ljubezen na smrt; Tena Štivičič: Fragile

GIMNAZIJA

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA ŠOLSTVO IN ŠPORT

